

Kalkense Meersen © Yves Adams/Vilda

Handhavingsrapport 2021 en 2022

Vlaanderen
is natuur

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

Inhoud

Voorwoord	3
1. Handhaving binnen het Agentschap voor Natuur en Bos	4
1.1. Taken en bevoegdheden	4
1.2. Handhavers	5
1.3. Vorming	6
1.4. Hanghaversplan	6
2. Activiteiten in 2021 en 2022	7
2.1. Meldingen en georganiseerde controles	8
2.1.1. Meldingen	8
2.1.2. Georganiseerde controles jacht- en visverloven	10
2.1.3. Gecontroleerde voorwaarden vergunningen en machtigingen	10
2.2. Handhavingsstukken	11
2.2.1. Raadgevingen	12
2.2.2. Aanmaningen	12
2.2.3. Verslagen van vaststellingen	13
2.2.4. Processen-verbaal	14
2.2.5. Bestuurlijke maatregel	16
2.2.6. Veiligheidsmaatregelen	18
3. Herstel van illegaal vernietigde natuur	19
3.1. Bos	19
3.2. Kleine landschapselementen en beschermde vegetatie (excl. HPG)	20
3.3. Historisch permanent grasland (HPG)	21
4. Beschermde soorten, jacht en visserij	23
4.1. Beschermde soorten	23
4.2. Jacht	25
4.3. Visserij	26
4.4. Stroperij	26
5. Recreatie	28
6. Geografische situering van overtredingen	29
6.1. Ruimtelijke bestemming	29
6.2. VEN-gebied	30
6.3. Speciale beschermingszone	30
7. Samenwerking en overleg	31
7.1. Toepassingen van het protocol Natuur en Bos-Departement Omgeving	31
7.2. Overtredingen van de randvoorwaarden in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	31
8. Sanctionering	33
8.1. Strafrechtelijke sanctionering	33
8.2. Bestuurlijke sanctionering	33
8.3. Sanctioneringsgraad	34
9. Knelpunten	35
10. Bijlagen	39
Bijlage 1: Contactgegevens natuurinspectie	39
Bijlage 2: Overzicht van meest overtreden wetsartikelen bij de opmaak van processen-verbaal (10 of meer PV'S)	40
Bijlage 3: Handhavingsprioriteiten	42
Bijlage 4: Meten van effecten van inspectieactiviteiten – gebruik van effectindicatoren	43
Bijlage 5: Gebruikte afkortingen	45

Voorwoord

Beste lezer,

Met trots stel ik u het 15de handavingsrapport voor. Een overzicht van de werking en de resultaten van de natuurinspectie in 2021 en 2022 én van de voorbije 15 jaar.

Ook in 2021 was covid een aanwezige factor. De vele liefhebbers die in 2020 onze Vlaamse (top)natuur ontdekten, bleven trouw op post en hielden wel degelijk mee een oogje in het zeil. Het aantal meldingen was in 2021 voor het tweede jaar op rij een stuk hoger dan voorheen. De cijfers voor 2022 zijn opnieuw vergelijkbaar met de cijfers voor de pandemie.

Een welgemeende dankjewel aan alle melders van overtredingen. Jullie zorgden met ons mee voor het behoud en herstel van onze waardevolle natuur!

De toename van het aantal meldingen resulteerde logischerwijs in een toename van het aantal handavingsdossiers. Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme Zuhail Demir zorgde voor 8 extra natuurinspecteurs in deze legislatuur! Deze welkome versterking van het team zorgt ervoor dat de hoge werkdruk ook enigszins opgevangen kan worden.

Net als de voorbije jaren werd verder ingezet op de bestuurlijke handhaving en bestuurlijke maatregelen, vooral rond herstel. Aan de bestuurlijke handhaving wordt bijzondere aandacht besteed in het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024. Het is het sluitstuk van het beleid in Vlaanderen. De gecombineerde aanpak van het gerechtelijke en het bestuurlijke spoor zorgt ervoor dat nu 95% van de handavingsdossiers rond natuur vervolgd wordt!

Ook in 2021 en 2022 werkte de natuurinspectie zoals steeds nauw samen met de boswachters, met andere departementen van de Vlaamse overheid, met de politiediensten en met de parketten.

De toekomst brengt een aantal uitdagingen met zich mee. Om doelmatig te kunnen handhaven, investeert - waar mogelijk met andere partners - de natuurinspectie in vernieuwing zoals het gebruik van remote sensing om de doelmatigheid van de handhaving op termijn te kunnen verhogen.

Een bijzonder aandachtspunt is het illegaal verdwijnen van kleine landschapselementen, bos en graslanden. Niet enkel optreden in functie van herstel is belangrijk, maar ook preventie. Via het programmatisch handhaven, gebaseerd op een risico-inschatting, gaat de nodige aandacht naar communicatie en sensibilisering, in het bijzonder naar de doelgroepen landbouwers en natuurbeherende overheden. Deze preventieve programmatische aanpak voorkomt overtredingen en dus schade aan de natuur.

Een overzicht van onze werking vindt u in dit rapport. We wensen u alvast veel leesplezier!

Jos Rutten
Adjunct administrateur-generaal

Wijmeers Schelde Sigmaplan – ochtendgloren © Wesley Poelman

1. Handhaving binnen het Agentschap voor Natuur en Bos

1.1. Taken en bevoegdheden

De kernopdrachten van het Agentschap voor Natuur en Bos (verder Natuur en Bos) staan vermeld in artikel 3 van het oprichtingsbesluit van Natuur en Bos (Besluit van de Vlaamse Regering van 23 december 2005, zoals gewijzigd door het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 november 2010). Natuur en Bos heeft de taak *“de handhaving te verzekeren van de regelgeving, vermeld in artikel 25 van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid”* of het Milieuhandavingsbesluit (MHB).

In uitvoering van het MHB is Natuur en Bos inhoudelijk bevoegd voor de **handhaving van het milieubeheerrecht**:

1. het Boswetboek van 19 december 1854
2. de Jachtwet van 28 februari 1882
3. de wet van 1 juli 1954 op de riviervisserij
4. de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud
5. het Bosdecreet van 13 juni 1990
6. het Jachtdecreet van 24 juli 1991
7. het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu
8. het decreet van 28 maart 2014 betreffende de preventie, surveillance en bestrijding van ziekten bij in het wild levende dieren

en alle bijbehorende uitvoeringsbesluiten.

Naast het milieubeheerrecht heeft Natuur en Bos een **(beperkte) handhavingsbevoegdheid** voor:

1. het Veldwetboek
2. de CITES-wet van 28 juli 1981 (wet houdende goedkeuring van de overeenkomst over de internationale handel in bedreigde in het wild levende dieren- en plantensoorten)
3. het Materialendecreet van 23 december 2011
4. het Pesticidendecreet van 8 februari 2013
5. het Mestdecreet (controle van de afstandsregels voor mest langs waterlopen binnen RKG en SBZ's)
6. de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) voor wat betreft ontbossingen
7. het Decreet integraal waterbeleid in ruimtelijk kwetsbare gebieden voor wat betreft de teeltvrije zone
8. de beperkingen voor onttrekkingen van water of captatieverboden opgelegd door de gouverneur
9. de wet onbevaarbare waterlopen, voor de onbevaarbare waterlopen en hun aanhorigheden én voor de publieke grachten en hun aanhorigheden

Tot slot is Natuur en Bos ook bevoegd voor de **handhaving van diverse Europese verordeningen**, o.a. de verordening nr. 1143/2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten en de ABS¹-verordening², de ABS-uitvoeringsverordening nr. 2015/1866 van 13 oktober 2015 en van de Vlaamse regels die zullen worden genomen in uitvoering van deze verordeningen.

De handhaving van deze regelgeving gebeurt volgens de regels en procedures van het Milieuhandavingsdecreet (MHD).

¹ Access and Benefit-Sharing. Verordening ter uitvoering van het Nagoya protocol van 12 oktober 2014.

² E.U.-verordening nr. 511/2014 van 16 april 2014 betreffende voor gebruikers bestemde nalevingsmaatregelen uit het Protocol van Nagoya inzake toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen voortvloeiende uit hun gebruik in de Unie. Access and Benefit-Sharing. Verordening ter uitvoering van het Nagoya protocol van 12 oktober 2014.

De natuurinspecteurs en teamverantwoordelijken natuurinspectie zijn toezichthouder én gewestelijk opsporingsambtenaar (officier van gerechtelijke politie, OGP). Dat betekent dat zij toezicht doen op de naleving van de regelgeving en anderzijds als officier van gerechtelijke politie opsporingsdaden kunnen stellen bij vermoeden van een strafbare schending.

De teamverantwoordelijken en sommige natuurinspecteurs die voldoen aan een aantal criteria (onder meer met meer dan 10 jaar ervaring) zijn daarnaast Hulpofficier van de Procureur des Konings (HPK). De teamverantwoordelijken zijn als gemachtigd ambtenaar bevoegd voor onder andere het indienen van herstelvorderingen voor de rechtbank. Die bevoegdheden worden maar beperkt toegepast omdat de voorkeur wordt gegeven aan de bestuurlijke maatregel als instrument om herstel te vorderen, al dan niet met toepassing van een bestuurlijke dwangsom.

Boswachters en regiobeheerders hebben de hoedanigheid van gewestelijk toezichthouder. Zij oefenen het toezicht uit op de naleving van de regelgeving binnen de natuurdomeinen van Natuur en Bos.

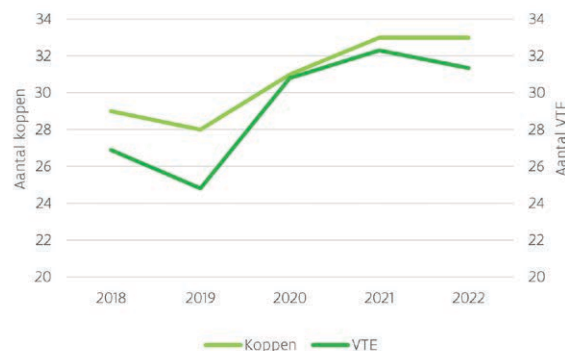
1.2. Handhavers

33 natuurinspecteurs, 3 teamverantwoordelijken, 1 diensthoofd, 82 boswachters en 10 regiobeheerders zijn de drijvende kracht achter de handhaving van Natuur en Bos (tabel 1). Ze worden daarin ondersteund door 3 administratieve medewerkers en twee afdelingshoofden.

	Diensthoofd		Teamverantwoordelijke		Natuurinspecteur		Regiobeheerder		Boswachter		Ondersteuning		Totaal	
	Koppen	VTE	Koppen	VTE	Koppen	VTE	Koppen	VTE	Koppen	VTE	Koppen	VTE	Koppen	VTE
2021	1	1	3	3	33	32,3	10	0,01	86	4,3	3	2,9	136	43,51
2022	1	1	3	3	33	31,35	10	0,01	82	4,1	3	2,8	132	42,26

Tabel 1. Overzicht van het aantal koppen en voltijdse equivalenten (VTE) binnen de natuurinspectie (situatie op 31 december 2022)³:

Het aantal beschikbare natuurinspecteurs steeg, na een eerdere afname in kader van opgelegde besparingen, tussen 2019 en 2022 van 28 naar 33 (figuur 1).

Figuur 1. Evolutie aantal natuurinspecteurs (Periode 2018-2022).

³ Theoretische inzetbaarheid. Houdt geen rekening met langdurige afwezigheid (ziekte, loopbaanonderbreking, verlof voorafgaand aan pensionering...). Door de specifieke bevoegdheden van natuurinspecteurs zijn deze collega's niet tijdelijk vervangbaar.

De kerntaak van de natuurinspecteurs ligt voor 100% bij handhaving. De belangrijkste taak van de 92 boswachters en regiobeheerders is het beheer van de natuurdomeinen in hun gebied. Omdat zij voor hun beheertaak regelmatig aanwezig zijn op het terrein, kunnen zij ook het toezicht op een efficiënte manier uitoefenen. Zij besteden samen gemiddeld 4,1 VTE aan toezicht in de domeinen die beheerd worden door Natuur en Bos.

In totaal beschikte Natuur en Bos op 31 december 2022 over 132 toezichthouders met handhavingerbevoegdheden die samen 42,26 VTE besteden aan handhavingstaken.

De aangestelde beleidsmedewerkers van Natuur en Bos, die enkel over een recht op toegang beschikken voor de controle van vergunnings- en subsidievoorwaarden zijn niet in deze cijfers opgenomen. Zij zijn niet bevoegd om milieu-inbreuken of milieumisdrijven vast te stellen.

Het "Decreet betreffende de toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen die voortvloeien uit hun gebruik" werd per 12 april 2019 in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd ter uitvoering van bovenstaande EU ABS-verordening. De handhaving van dit decreet kan niet binnen het beschikbare personeelskader van Natuur en Bos.

1.3. Vorming

Elk jaar volgen de personeelsleden van Natuur en Bos met OGP-bevoegdheid en de boswachters een terugkerende opleiding geweldbeheersing bij de provinciale politiescholen. Hierbij worden eerder verworven vaardigheden over hoe op een veilige en verantwoorde manier om te gaan met de wapens die zij mogen dragen (pistool en/of wapenstok en pepperspray) onderhouden en aangescherpt. Daarnaast krijgen de boswachters en natuurinspecteurs ook training in tactische politie-interventie zodat zij de interventies op een veilige en effectieve manier kunnen uitvoeren.

Daarnaast worden er naargelang de behoeften specifieke vormingssessies georganiseerd voor de natuurinspecteurs om hun kennis bij te schaven en actueel te houden.

1.4. Handhavingsplan

In 2021 werd het meerjarenhandhavingsplan voor de periode 2021-2025 – afgestemd op het omgevingshandhavingsprogramma - goedgekeurd. De klemtoon in het plan ligt op de uitvoering van het vernieuwde handhavingsbeleid in Vlaanderen met verhoogde aandacht voor overleg met doelgroepen met het oog op het verhogen van de naleefbaarheid van de wetgeving.

© Agentschap voor Natuur en Bos

2. Activiteiten in 2021 en 2022⁴

De handhaving binnen Natuur en Bos bestaat enerzijds uit reactieve handhaving op basis van meldingen en anderzijds uit proactieve handhaving op basis van georganiseerde controles, toezicht en preventie (figuur 2).

Meldingen komen telefonisch, via e-mail en via sociale media tot bij de natuurinspectie. De teamverantwoordelijken natuurinspectie zijn bereikbaar in de periode van 21 maart tot en met 20 september elke dag van 8u00 tot 21u00 en in de periode van 21 september tot en met 20 maart elke dag van 8u00 tot 19u00. De telefoonnummers en de e-mailadressen vindt u in bijlage 1.

Georganiseerde controles, toezicht en preventie gebeuren op basis van programmatisch handhaven. Op basis van een risicoanalyse bij de betrokken doelgroepen bij de milieubeheerregelgeving is een interventiestrategie voor deze doelgroepen opgebouwd.

Zowel het reactief als het proactief handhaven resulteren in de opmaak van handhavingss dossiers.

Figuur 2. Organisatie handhavingss activiteiten

© Agentschap voor Natuur en Bos

⁴ Alle hierna vermelde cijfers hebben enkel betrekking op gegevens of activiteiten die bekend zijn bij Natuur en Bos. De cijfers van verbalisanten bij politiediensten, op gemeentelijk of provinciaal niveau of van bijzondere veldwachters zijn niet mee opgenomen. Sommige cijfers zijn of kunnen een onderschatting van de werkelijkheid zijn.

2.1. Meldingen en georganiseerde controles

2.1.1. Meldingen

Meldingen worden onderverdeeld in **klachten** (melding door een benadeelde partij), **aangiften** (melding door een niet-benadeelde partij) en **zachte info**. In deze laatste categorie komen meldingen terecht op basis waarvan niet onmiddellijk kan worden opgetreden, maar die toch nuttig kunnen zijn voor de toekomst.

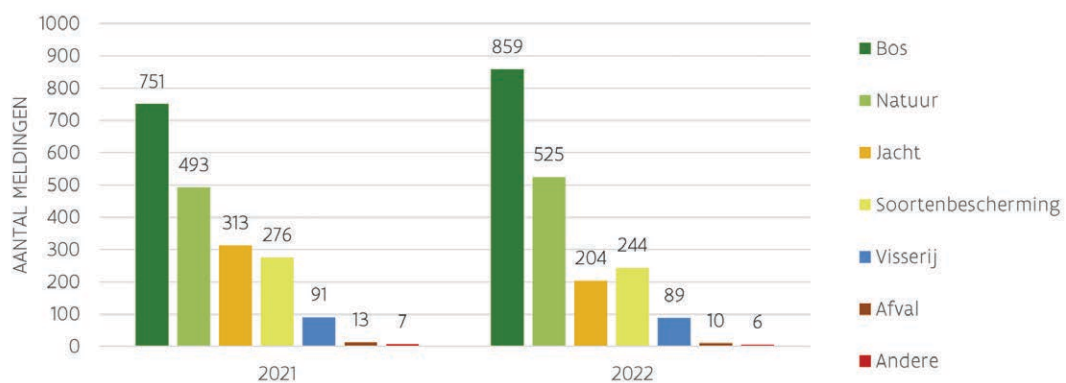
Gemiddeld ontvangt Natuur en Bos 1.780 meldingen per jaar⁵. Zowel in 2021 als 2022 ligt het aantal meldingen hoger dan het gemiddelde (tabel 2).

	Klacht	Aangifte	Zachte info	Totaal
2021	170	1.610	164	1.944
2022	112	1.683	142	1.937

Tabel 2. Overzicht van het aantal ontvangen meldingen per type (periode 2021-2022)

In 2021 ontving Natuur en Bos 1.944 meldingen, waarvan 170 klachten en 1.610 aangiften. 63% van de ontvangen meldingen gaat over inbreuken of misdrijven tegen de bosregelgeving of regelgeving rond beschermde vegetaties (ontbossing, verdwijnen van kleine landschapselementen, scheuren van gaslanden,...) (figuur 3).

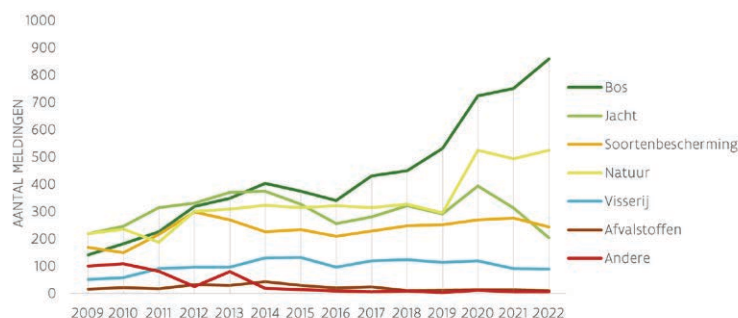
In 2022 ontving Natuur en Bos 1.937 meldingen, waarvan 112 klachten en 1.683 aangiften. 71% van de ontvangen meldingen gaat over inbreuken of misdrijven tegen de bosregelgeving of regelgeving rond beschermde vegetaties (ontbossing, verdwijnen van kleine landschapselementen, scheuren van gaslanden,...).

Figuur 3. Aantal meldingen volgens het type regelgeving in 2021 en 2022.

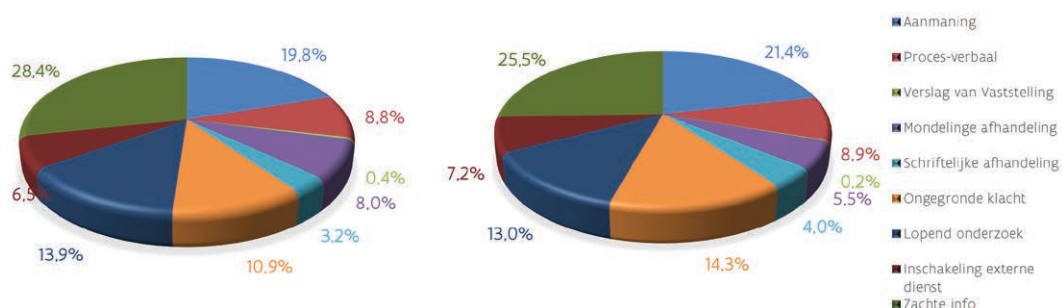
⁵ Gemiddelde berekend met de cijfers van de voorbije 5 jaar.

Het aantal meldingen blijft daarmee op eenzelfde niveau als in 2020. De stijging de voorbije twee jaar is een gevolg van de sterk toegenomen buitenactiviteiten tijdens de coronapandemie, en dus meer ogen van burgers op het terrein. Het groter aantal meldingen resulteert dan ook in een groter aantal handavingsdossiers voor bos- en natuurovertredingen. Het aantal meldingen over inbreuken en misdrijven in bos neemt toe (figuur 4). De meldingen rond jacht nemen af. Vooral het niet naleven van de toegankelijkheidsregels is verantwoordelijk voor de stijging in het aantal meldingen.

Figuur 4. Evolutie van het aantal meldingen per jaar volgens het type regelgeving (periode 2009-2022).

In 2021 resulteerde 31% van de meldingen in het opmaken van een handavingsstuk (aanmaning, verslag van vaststelling of proces-verbaal) of in een lopend onderzoek. In 2022 resulteerde 30% van de meldingen in het opmaken van een handavingsstuk (figuur 5). Dat wil zeggen dat in beide jaren ca. 70% van de vaststellingen gebeurde op basis van toezicht. In 2021 werden voor 139 meldingen externe diensten (politie, andere Vlaamse handavingsdiensten) ingeschakeld. In 2022 waren dat er 141.

Figuur 5. Resultaat behandeling meldingen in 2021 (links) en 2022 (rechts).

© Agentschap voor Natuur en Bos

2.1.2. Georganiseerde controles jacht- en visverloven

In 2021 werden 1.041 jachtverloven en 2.587 visverloven gecontroleerd (tabel 3). De controles resulteren in een nalevingsgraad voor visserij van 88% en voor jacht van 90%. In 2022 werden 625 jachtverloven en 2.521 visverloven gecontroleerd. De nalevingsgraad voor visserij bedraagt 89%, die voor jacht 90%. De nalevingsgraad is de voorbije jaren nagenoeg constant gebleven.

De nalevingsgraad is een uitdrukking van de mate waarin regels van een regelgeving worden opgevolgd en wordt berekend op basis van het aantal gecontroleerde verloven die conform de norm handelen ten opzichte van het totaal aantal uitgereikte verloven. Niet-naleving blijkt uit een opgemaakte PV, verslag van vaststelling (VV) of aanmaning.

2021	Gecontroleerde verloven	Uitgereikte verloven	% controle	PV ⁶	VV	Aanmaning	% overtredingen
Jacht	1.041	12.288	8%	41	4	60	10%
Visserij	2.587	60.366 ⁷	4%	10	264	47	12%
2022	Gecontroleerde verloven	Uitgereikte verloven	% controle	PV ⁸	VV	Aanmaning	% overtredingen
Jacht	625	12.288	5%	34	1	28	10%
Visserij	2.521	60.366 ⁹	5%	5	246	24	11%

Tabel 3. Overzicht van het aantal gecontroleerde jachtverloven en visverloven in 2021 en 2022, het percentage gecontroleerde verloven en het percentage overtredingen (2021 en 2022).

2.1.3. Gecontroleerde voorwaarden vergunningen en machtigingen

Natuur en Bos reikt elk jaar een groot aantal vergunningen en machtigingen uit. De controle op de naleving van de vergunningsvoorwaarden is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de adviserende entiteiten binnen Natuur en Bos. Wanneer zij bij controle vaststellen dat er een probleem is op het vlak van de naleving van de vergunningsvoorwaarden, kan de natuurinspectie worden ingeschakeld.

Hierbij kan het onder meer gaan om kapmachtigingen, meldingen over bijzondere jacht, bestrijding van soorten, afwijkingen op het bermbesluit, enz.

In 2021 werden 3.440 kapmachtigingen verleend. De natuurinspectie controleerde op vraag van de dienst AVES (Adviezen, vergunningen en Erkenningen) van Natuur en Bos 187 dossiers waarbij de voorwaarden van de kapmachtiging niet gerespecteerd werden. Dit leidde tot het opstellen van 52 PV's, 1 verslag van vaststelling en 106 aanmaningen.

In 2022 werden 3.950 kapmachtigingen verleend. De natuurinspectie controleerde 271 dossiers waarbij de voorwaarden van de kapmachtiging niet gerespecteerd werden. Dit leidde tot het opstellen van 63 PV's, 1 verslag van vaststelling en 133 aanmaningen.

⁶ Aantal aanvankelijke PV's. Een dossier over eenzelfde inbreuk kan meerdere PV's bevatten. Het eerste PV is het aanvankelijke PV. De latere PV's zijn navolgende PV's (bv. het verhoor van de overtreder).

⁷ Op basis van woonplaats in het Vlaams Gewest.

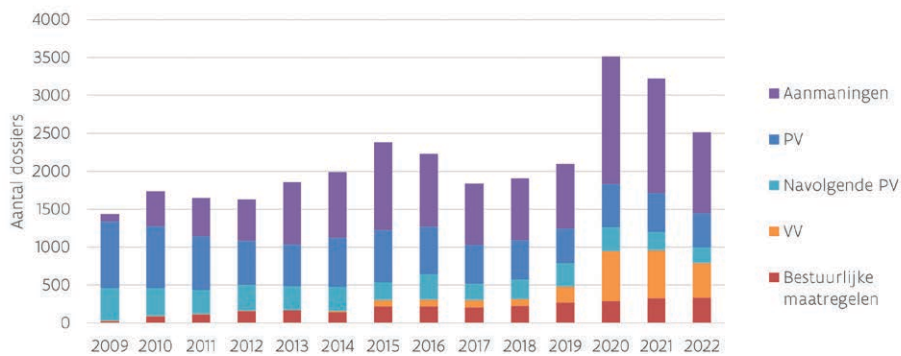
⁸ Aantal aanvankelijke PV's. Een dossier over eenzelfde inbreuk kan meerdere PV's bevatten. Het eerste PV is het aanvankelijke PV. De latere PV's zijn navolgende PV's (bv. het verhoor van de overtreder).

⁹ Op basis van woonplaats in het Vlaams Gewest.

Er is een verschil tussen het aantal gecontroleerde dossiers en het aantal overtredingen waarvoor uiteindelijk een handavingsstuk wordt opgemaakt. Voor een aantal van de aangereikte dossiers was de redelijke termijn voor behandeling overschreden, voor andere dossiers zorgde spontane verbossing ondertussen voor herstel en daarnaast konden omwille van het groot aantal dossiers in 2021 en 2022 niet alle dossiers opgenomen worden. Er werd prioriteit gegeven aan de dossiers met de grootste schade en het meeste baat bij herstel in de oorspronkelijke toestand.

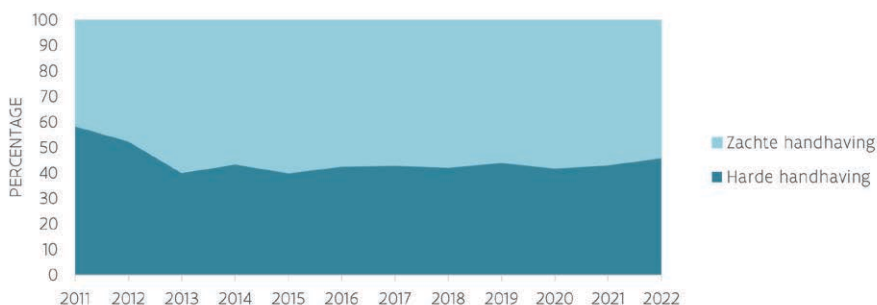
2.2. Handhavingsstukken

In 2021 maakten de handhavers van Natuur en Bos 3.219 handhavingsstukken (aanmaningen, verslagen van vaststellingen, processen-verbaal en bestuurlijke maatregelen) op voor 2.659 overtredingen. In 2022 werden 2.565 handhavingsstukken opgemaakt voor 1.999 overtredingen. Het aantal opgemaakte handhavingsdossiers daalt in 2022 opnieuw (figuur 6). Het aantal dossiers opgemaakt in 2022 ligt wel nog hoger dan het gemiddelde van voor de covidepidemie. In de evolutie van het aantal dossiers is duidelijk het effect van de epidemie te merken. De vele (plichtsbewuste) burgers op het terrein in deze periode resulteerde logischerwijs in meer meldingen, meer overtredingen en dus ook meer vaststellingen. Dit bevestigt de stelling dat “hoe meer open op terrein” hoe meer schade aan natuur uiteindelijk kan hersteld worden.

Figuur 6. Aantal opgemaakte aanmaningen, verslagen van vaststellingen, processen-verbaal en bestuurlijke maatregelen (Periode 2009-2022).

De verhouding tussen het aantal aanmaningen en het aantal PV's en VV's is een graadmeter voor zachte of harde handhaving. Een aanmaning kan resulteren in een hersteltraject en is het instrument van de zachte handhaving. Een PV of een VV kan resulteren in een hersteltraject gekoppeld aan een straftraject (bv. boete) en zijn de instrumenten van de harde handhaving. In 2021 werd 43% van de dossiers behandeld via harde handhaving (figuur 7). In 2022 werd voor 46% van de overtredingen een VV of PV opgemaakt.

Figuur 7. Evolutie van de verhouding tussen zachte (aanmaningen) en harde (VV's en PV's) handhaving periode 2011-2022.

2.2.1. Raadgevingen

Een raadgeving wordt opgemaakt om een overtreding te voorkomen. Wanneer de raadgeving niet wordt gevolgd en er toch een overtreding plaatsvindt, wordt er een aanmaning, verslag van vaststelling of een PV opgemaakt.

In 2021 kregen 39 potentiële overtreders een raadgeving. In 2022 waren dat er 52.

2.2.2. Aanmaningen

Een aanmaning wordt geschreven bij overtredingen met geringe natuurimpact zoals bijvoorbeeld loslopende honden in bos- en natuurgebieden, of wandelen op plaatsen waar dat verboden is, maar ook voor delicten met beperkte natuurschade waar een actie van de overtreder wordt gevraagd (bv. opruimen van afval). Aan een aanmaning is geen straftraject gekoppeld. Bij het niet naleven van de voorschriften van de aanmaning wordt of kan alsnog een verslag van vaststelling of een PV worden opgemaakt met bijbehorende herstelmaatregel.

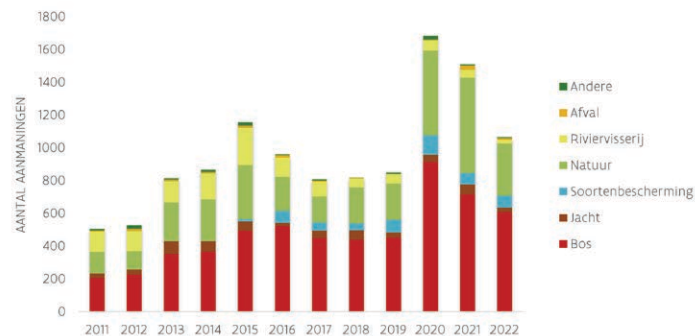
In 2021 gaf Natuur en Bos 1.510 aanmaningen (tabel 4). In 2022 werden 1.066 aanmaningen gegeven. Het grootste deel van de aanmaningen in de categorieën bos en natuur gaan over loslopende honden in natuur- en bosgebied. Verder werden aanmaningen opgemaakt voor kappen zonder machtiging, ontbossing, beschadiging van onderlagen van bos, illegale constructies, prikkeldraad in bos, houden van dieren in bos, wijzigen van kleine landschapselementen en van de vegetatie van permanente graslanden, gebruik van pesticiden en sluikestort.

Type regelgeving	Aantal aanmaningen 2021	Aantal aanmaningen 2022
Bos	716	607
Jacht	60	28
Soortenbescherming	71	72
Natuur	581	319
Riviervisserij	47	24
Afval	26	10
Andere	9	6
Totaal	1510	1.066

Tabel 4. Overzicht van het aantal aanmaningen volgens type wetgeving in 2021 en 2022.

Ook in de evolutie van het aantal aanmaningen is duidelijk het effect van de coronapandemie te merken (figuur 8). Het aantal aanmaningen daalt ook in 2022 verder, maar blijft hoger dan in de periode voor de pandemie.

Figuur 8. Evolutie aantal aanmaningen (periode 2011-2022).

Een aanmaning kan gepaard gaan met herstelmaatregelen zoals het verwijderen van afval of materialen uit bos of heraanplant van illegaal verdwenen natuur. In 2022 werden 631 aanmaningen (59%) met herstelmaatregelen opgelegd. In 31 dossiers werd de aanmaning niet nageleefd. De hardleerse overtreder werd alsnog geverbaliseerd en er werd een bestuurlijke maatregel opgelegd om het herstel te kunnen afdwingen.

2.2.3. Verslagen van vaststelling

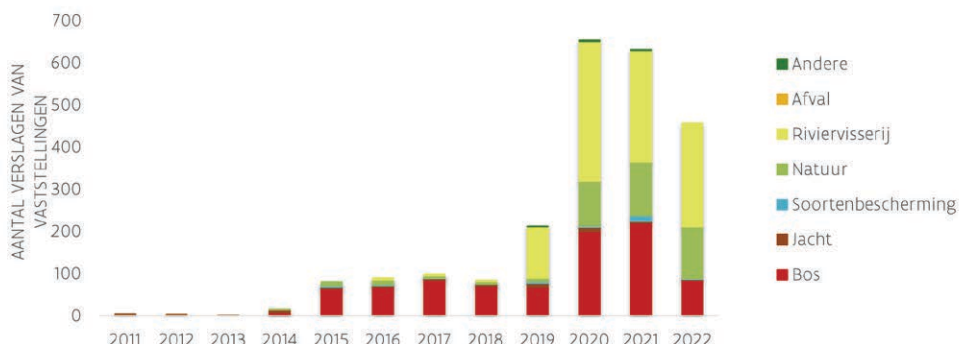
Een milieu-inbreuk wordt vastgesteld in een verslag van vaststelling (VV). Een verslag van vaststelling wordt aan de bestuurlijke beboetingsentiteit van de afdeling Handhaving van het departement Omgeving van de Vlaamse overheid bezorgd. De bestuurlijke beboetingsentiteit kan overgaan tot een bestuurlijke boete of een bestuurlijke transactie. De lijst van overtredingen die aanzien kunnen worden als een milieu-inbreuk is vastgelegd in het Milieuhandhavingsbesluit van 12 december 2008.

In 2021 werden 632 verslagen van vaststelling opgemaakt (tabel 5). In 2022 werden 457 verslagen van vaststelling opgemaakt. Het grootste deel van de vastgestelde milieu-inbreuken heeft betrekking op overtredingen van de visserijregelgeving en het toegankelijkheidsbesluit.

Type regelgeving	Aantal VV	Aantal VV
	2021	2022
Bos	220	85
Jacht	4	1
Soortenbescherming	13	2
Natuur	128	123
Riviervisserij	264	246
Andere	3	0
Totaal	632	457

Tabel 5. Overzicht van het aantal verslagen van vaststelling volgens type wetgeving in 2021 en 2022.

Ook voor het aantal opgemaakte verslagen van vaststelling verloopt de evolutie gelijkaardig aan de evolutie van de andere handhavingsstukken (figuur 9). De buitenactiviteiten naar aanleiding van covid en de depenalisering¹⁰ van de visserij-overtredingen zorgden voor een piek in het aantal verslagen van vaststelling in 2020 en 2021.

Figuur 9. Evolutie aantal verslagen van vaststelling (periode 2011-2021).

2.2.4. Processen-verbaal

Een milieumisdrijf wordt vastgesteld in een proces-verbaal (PV). Een proces-verbaal wordt al dan niet na een opsporingsonderzoek en de nodige verhoren van verdachten aan het parket bezorgd. Het parket kan vragen om bijkomende onderzoeksdaden te stellen. Op basis van het volledige dossier beslist het parket of er een minnelijke schikking wordt getroffen, of het dossier verder bestuurlijk wordt afgehandeld via een alternatieve bestuurlijke boete, of de verdachte vervolgd wordt, of dat er een diepgaander gerechtelijk onderzoek moet gebeuren onder leiding van de onderzoeksrechter.

In 2022 werden 453 aanvankelijke en 206 navolgende¹¹ processen-verbaal opgesteld (tabel 6). De meeste PV's worden opgemaakt voor ontbossing, beschadiging van de onderbegroeiing in bos, wijzigen van kleine landschapselementen en vegetatie zonder vergunning. Een gedetailleerd overzicht van de meest voorkomende overtredingen is toegevoegd in bijlage 2.

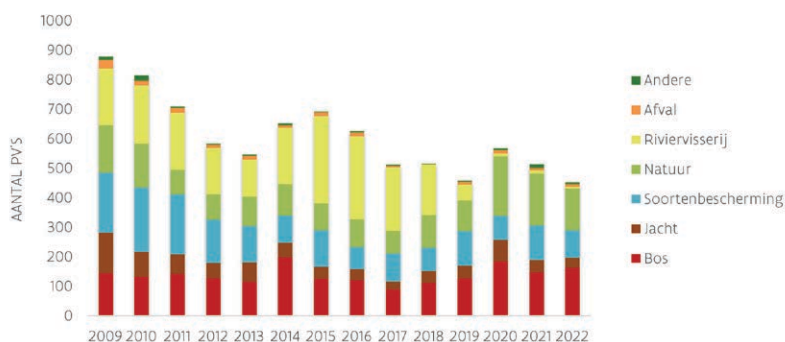
Type regelgeving	Aantal aanvankelijke PV's 2021	Aantal aanvankelijke PV's 2022
Bos	148	163
Jacht	41	34
Soortenbescherming	117	93
Natuur	176	142
Riviervisserij	10	5
Afval	9	9
Andere	12	7
Totaal	513	453

Tabel 6. Overzicht van het aantal aanvankelijke PV's volgens type wetgeving in 2021 en 2022.

¹⁰ De meeste overtredingen van de visserijwetgeving werden in 2019 als milieu-inbreuk opgenomen in de bijlage bij het Milieuhandavingsbesluit van 12/12/2008 met als gevolg dat deze overtredingen bestuurlijk kunnen afgehandeld worden via een verslag van vaststelling.

¹¹ Een dossier over eenzelfde inbreuk kan meerdere PV's bevatten. Het eerste PV is het aanvankelijke PV. De latere PV's zijn navolgende PV's (bv. het verhoor van de overtreder).

Er werden in 2022 minder PV's opgemaakt dan in 2021 (figuur 10). Er werden minder overtredingen vastgesteld op de bepalingen van het Soortenbesluit. Er werden wel meer processen-verbaal opgemaakt voor overtredingen op de bosregelgeving.

Figuur 10. Evolutie aantal processen-verbaal (periode 2011-2021).

De prioriteitennota vervolgingsbeleid milieurecht van 2013 bepaalt de prioriteiten voor de vervolging van milieumisdrijven. De aanduiding van een PV als prioritaire PV heeft als gevolg dat het dossier op de meest doeltreffende manier door het parket zal afgehandeld worden. Dat wil niet zeggen dat niet-prioritaire PV's niet met de nodige effectiviteit behandeld worden. De prioriteiten voor PV's in het kader van milieubeheer zijn terug te vinden in bijlage 3.

In 2021 werden 269 aanvankelijke prioritaire PV's opgemaakt, in 2022 zijn dat er 152, 45% van het totaal aantal PV's (tabel 7).

	2021	2022
Prioritaire PV	269	152
Overige PV	244	184
Totaal	513	336

Tabel 7. Overzicht van het aantal prioritaire en niet-prioritaire PV's in 2021 en 2022.

© Vilda

2.2.5. Bestuurlijke maatregel

Via een bestuurlijke maatregel kunnen herstelmaatregelen opgelegd worden voor herstel van onder andere illegale ontbossingen, illegaal verdwenen kleine landschapselementen en illegaal gescheurde graslanden. Met de maatregel kunnen ook werken stilgelegd worden, kan een verbod uitgevaardigd worden op het uitvoeren van werken en kunnen materialen, tuigen of dieren in beslag genomen worden.

	2021	2022
Bevel tot staking¹	7	21
Bevel tot herstel²	253	236
Combinatie staking/herstel	-	6
Bestuursdwang³	59	69
Totaal	319	332

Tabel 8. Overzicht van het aantal bestuurlijke maatregelen in 2021 en 2022.

- 1 - stilleggen van werken, verbod op het uitvoeren van werken
- 2 - opleggen van herstelmaatregelen, bv. heraanplanting
- 3 - bestuurlijk beslag van o.a. onregelmatig gehouden vogels, vangtuigen

De herstelgraad is een indicator die aangeeft in welke mate het opgelegde herstel (heraanplantingen, opruimen van afval...) effectief werd uitgevoerd; hiervoor wordt het aantal uitgevoerde herstelmaatregelen afgezet tegen het aantal opgelegde herstelmaatregelen. Om het aantal uitgevoerde herstelmaatregelen te bepalen, wordt het aantal opgestelde PV's wegens niet-uitvoering als maatstaf genomen.

	2021	2022
Herstelgraad	94,4%	92%

Tabel 9. Herstelgraad in 2021 en 2022.

In realiteit zal dit cijfer hoger liggen omdat sommige overtreders alsnog overgaan tot herstel nadat zij werden geverbaliseerd voor niet-uitvoering van de herstelmaatregel.

Bij niet-naleving van een bestuurlijke maatregel wordt een nieuwe bestuurlijke maatregel met bestuurlijke dwangsom opgelegd en wordt de betrokkene geverbaliseerd wegens het niet-naleven van de oorspronkelijke bestuurlijke maatregel. Natuur en Bos heeft in 2021 in totaal 12 processen-verbaal opgesteld wegens het niet (tijdig) uitvoeren van een bestuurlijke maatregel (opgelegd in 2020 of voordien). In 2022 waren dat er 34.

In 2021 werd in 19 dossiers de bestuurlijke maatregel gecombineerd met een bestuurlijke dwangsom. Dat aantal ligt hoger dan de 12 processen-verbaal voor het niet naleven van een bestuurlijke maatregel omdat een dwangsom ook kan slaan op oudere dossiers (PV's wegens niet-uitvoering van een bestuurlijke maatregel, opgesteld vóór 2020). In 2022 werden 28 dwangsommen opgelegd. Er werd in 9 dossiers overgegaan tot inning voor een totaalbedrag van 55.075 euro.

Voor illegale ontbossingen, andere ernstige misdrijven of misdrijven met meervoudig recidivisme wordt meteen een herstelmaatregel met dwangsom opgelegd.

In 2021 heeft de afdeling Handhaving 51 beroepen tegen door Natuur en Bos opgelegde bestuurlijke maatregelen behandeld, in 2022 waren dat 47 dossiers met onderstaand resultaat.

	2021	2022
Onontvankelijk	4	10
Ongegrond	25	23
Deels gegrond	11	8
Gegrond	8	2
Zonder voorwerp	3	4
Totaal	51	47

Tabel 10. Resultaat beroep tegen bestuurlijke maatregelen in 2021 en 2022.

Op basis van artikel 16.4.18 van het Milieuhandhavingsdecreet kan een verzoek ingediend worden om een bestuurlijke maatregel op te leggen. In 2021 werden geen verzoeken ingediend. In 2022 werd 1 verzoek ingediend en ingewilligd.

Herstelvordering

In een beperkt aantal situaties vordert de natuurinspectie herstel via de rechtbank. Herstelvorderingen worden opgemaakt in situaties waarin de eigenaar van de grond waarop een bestuurlijke maatregel rust, deze grond wil verkopen of reeds verkocht heeft. Bestuurlijke maatregelen gaan vandaag niet over op de nieuwe eigenaar, herstelvorderingen verplichten de veroordeelde personen om het herstel uit te voeren, waarbij een eventueel nieuwe eigenaar dit herstel moet gedogen.

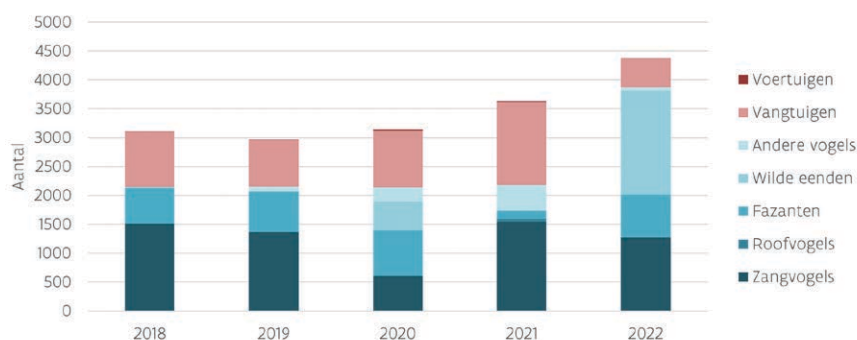
In 2021 werd 1 vordering tot herstel ingediend bij de strafrechtbank. In 2022 werden 4 herstelvorderingen ingediend.

Inbeslagnames

Bij de vaststelling van een misdrijf kan materiaal waarvan het bezit verboden is of dat heeft gediend tot het plegen van het misdrijf meegenomen worden. Meestal gaat het om vogelvangst-, jacht- of visserijdelicten en worden er mistnetten, vangnetten, lokmiddelen (bandopnemers, kwartelfluitjes...), materiaal om te frauderen met pootringen (tangen, vijlen, zaagjes, ringen ...) lokkooien, veerklemmen, stropen, strikken, vergif (niet-selectieve vangstmiddelen), fuiken, hengels e.d. in beslag genomen. Maar ook bij natuur- of bosdelicten kunnen zaken die tot het misdrijf hebben gediend in beslag worden genomen, zoals bv. crossmotors of quads.

Illegaal gehouden vogels worden onmiddellijk vrijgelaten, overgebracht naar een erkend opvangcentrum of ter plaatse in beslag genomen in afwachting van een beslissing van de gerechtelijke instanties.

In 2022 werden 3.873 vogels meegenomen: 1.273 zangvogels, 9 roofvogels, 737 fazanten, 1.800 eenden en 54 andere vogels (figuur 11). Er werden 501 illegale of niet conform de regelgeving gebruikte tuigen bestemd om beschermde fauna te vangen/doden en 1 motorvoertuig in meegenomen.

Figuur 11. Evolutie aantal inbeslagnames (periode 2011-2022).

2.2.6. Veiligheidsmaatregelen

Veiligheidsmaatregelen zijn maatregelen die een toezichthouder kan treffen om een aanzienlijk risico voor mens of milieu uit te schakelen of in te perken, zonder dat hierbij sprake is van een milieumisdrijf.

In 2021 heeft Natuur en Bos 1 veiligheidsmaatregel opgelegd:

- instellen van een rook- en vuurverbod in natuurgebieden om natuurbranden te voorkomen

In 2022 werden 4 veiligheidsmaatregelen opgelegd:

- tijdelijk ontoegankelijk maken van de Polder van Lier voor de bescherming van broedvogels
- instellen van een rook- en vuurverbod in natuurgebieden om natuurbranden te voorkomen
- instellen van een captatieverbod in oude meanders van de Schelde en de Leie om vissterfte en schade aan beschermde vegetatie te voorkomen
- tijdelijk verbod op betreden van daken en uitvoeren van werken te Oostende om broedende meeuwenkolonie te beschermen

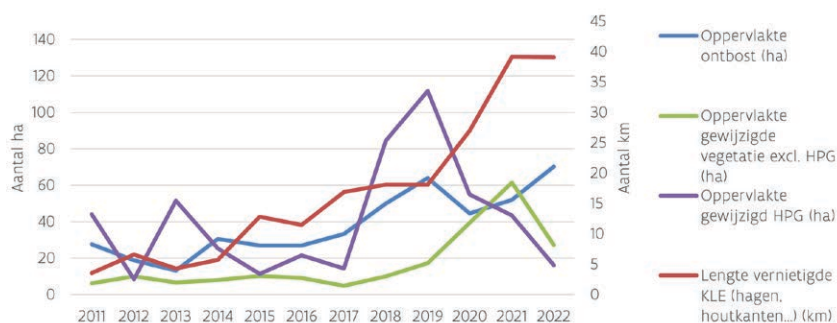

3. Herstel van illegaal vernietigde natuur

Verboden of niet-vergunde ingrepen in de natuur komen geregeld voor. Concreet gaat het om ontbossing (verwijderen van bos met het oog op een bestemmingswijziging), de vernietiging of wijziging van beschermde vegetaties (met inbegrip van het scheuren van historisch permanent grasland (HPG)) en kleine landschapselementen (KLE's).

Bij vernietiging van beschermde natuur wordt steeds herstel opgelegd via een bestuurlijke maatregel, al dan niet met dwangsom of via een aanmaning. Wanneer een aanmaning niet uitgevoerd wordt, wordt een proces-verbaal opgemaakt met bestuurlijke maatregel.

In 2021 werd herstel opgelegd voor 124 ha illegaal vernietigde natuur en voor 39 km vernietigde kleine landschapselementen (figuur 12). In 2022 werd herstel opgelegd voor 114 ha illegaal vernietigde natuur en voor 39 km vernietigde kleine landschapselementen.

Figuur 12. Evolutie illegaal vernietigde natuur waarvoor een handhavingdossier werd opgemaakt (periode 2011-2022).

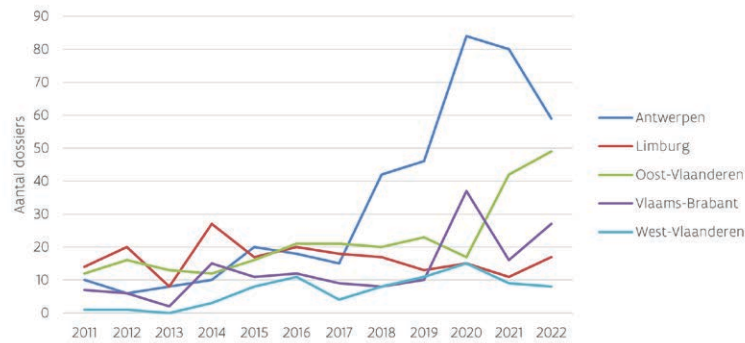
3.1. Bos

De oppervlakte niet-regelmatige ontbossingen waarvoor herstelmaatregelen werden opgelegd, stijgt voor het tweede jaar op rij tot 70 ha in 2022 (tabel 11). De gemiddelde oppervlakte per dossier is 0,4 ha. Bij opmaak van een proces-verbaal voor illegale ontbossing wordt meteen een bestuurlijke maatregel met dwangsom opgelegd om snel het herstel van de verloren biologische waarde te garanderen.

	2018	2019	2020	2021	2022
Oppervlakte illegaal ontbost (ha)	49,84	63,95	44,58	52,07	70,30
Aantal aanmaningen	37	65	78	93	92
Aantal verslagen van vaststelling	0	1	1	3	2
Aantal PV's	59	39	91	65	67
Totaal aantal dossiers	96	105	170	161	161

Tabel 11. Aantal dossiers en oppervlakte illegale ontbossing opgenomen in handhavingdossiers (periode 2018-2022).

De meeste ontbossingen worden vastgesteld in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen (figuur 13).

Figuur 13. Aantal dossiers illegale ontbossing per provincie (periode 2011-2022).

In de volgende gemeenten werden de meeste overtredingen rond ontbossing in 2022 vastgesteld:

- Mol, Geel, Heist-op-den-Berg, Dessel (Antwerpen)
- Sint-Niklaas, Sint-Martens-Latem, Oosterzele, Stekene, Waasmunster (Oost-Vlaanderen)
- Neerpelt (Limburg).

Onderstaande figuur geeft een overzicht van de verspreiding van dossiers rond illegaal verdwenen bos in de voorbije 10 jaar (figuur 14).

Figuur 14. Aantal ontbossingsdossiers per gemeente (periode 2012-2022).

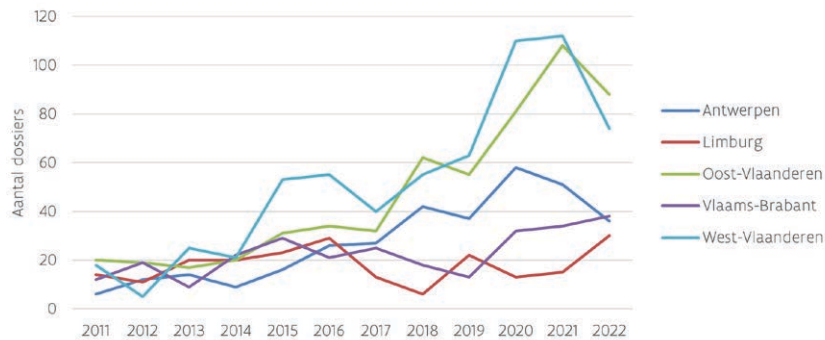
3.2. Kleine landschapselementen en beschermde vegetatie (excl. HPG)

De lengte illegaal verdwenen kleine landschapselementen (KLE) (bomenrijen, hagen, houtkanten) waarvoor herstelmaatregelen werden opgelegd, steeg de voorbije 5 jaar van 18 tot 39 km (tabel 12). Er werd 27 ha beschermde natuur gewijzigd zonder ontheffing of vergunning.

	2018	2019	2020	2021	2022
Lengte illegaal verdwenen KLE (km)	18	18	27	39	39
Oppervlakte illegaal vernietigde beschermde vegetatie (ha)	10	17	39	61	27
Aantal aanmaningen	100	100	162	213	165
Aantal PV's	85	93	134	111	103
Totaal aantal dossiers	185	193	296	324	268

Tabel 12. Aantal dossiers en oppervlakte illegaal verdwenen kleine landschapselementen en gewijzigde beschermde natuur (periode 2018-2022).

De meeste verdwenen kleine landschapselementen of gewijzigde beschermde vegetatie wordt vastgesteld in de provincies Oost- en West-Vlaanderen (figuur 15).

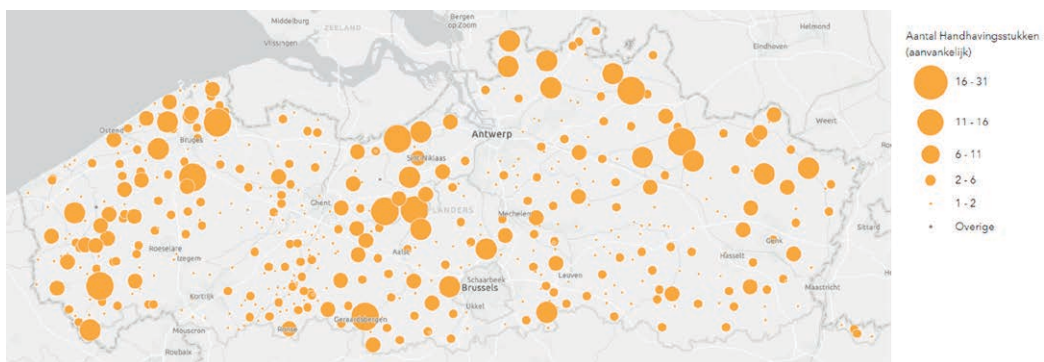

Figuur 15. Aantal dossiers illegaal verdwenen kleine landschapselementen per provincie (periode 2011-2022).

De meeste overtredingen in 2022 werden vastgesteld in de volgende gemeenten:

- Lokeren, Sint-Niklaas, Stekene, Dendermonde, Lebbeke, Lochristi (Oost-Vlaanderen)
- Heist-op-den-Berg (Antwerpen)
- Sint-Truiden (Limburg)
- Bierbeek (Vlaams-Brabant)
- Diksmuide (West-Vlaanderen)

Onderstaande figuur geeft een overzicht van de verspreiding van dossiers in de voorbije 10 jaar (figuur 16).

Figuur 16. Aantal dossiers illegaal verdwenen kleine landschapselementen en gewijzigde beschermde vegetatie per gemeente (periode 2012-2022).

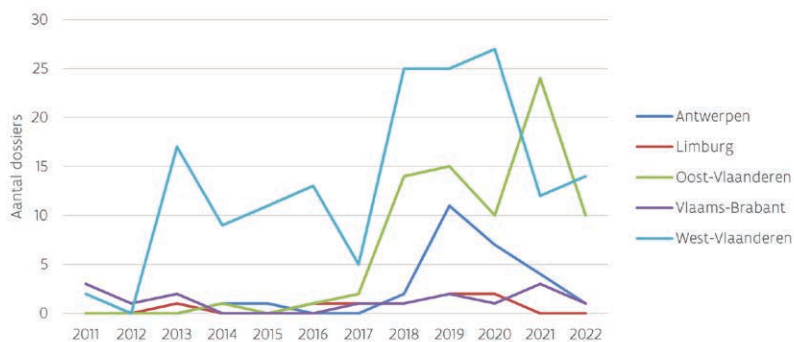
3.3. Historisch permanent grasland

De oppervlakte gescheurd historisch permanent grasland (HPG) daalt significant sinds het gebruik van het early warningsysteem voor het scheuren van graslanden. In 2022 werd nog 13% van het aantal dossiers vastgesteld in vergelijking met 2019 (tabel 13). Met het early warningsysteem worden, via satellietbeelden en artificiële intelligentie, potentieel gescheurde graslanden gedetecteerd die gecontroleerd worden door de natuurinspecteurs op het terrein.

	2018	2019	2020	2021	2022
Oppervlakte gescheurd historisch permanent grasland (HPG)	84	112	55	43	16
Aantal aanmaningen	13	20	18	21	11
Aantal PV's	29	35	29	22	15
Totaal aantal dossiers	185	193	296	324	268

Tabel 13. Aantal dossiers en oppervlakte gescheurd historisch permanent grasland (periode 2018-2022).

In de provincies Oost- en West-Vlaanderen worden de meeste gescheurde graslanden vastgesteld (figuur 17).

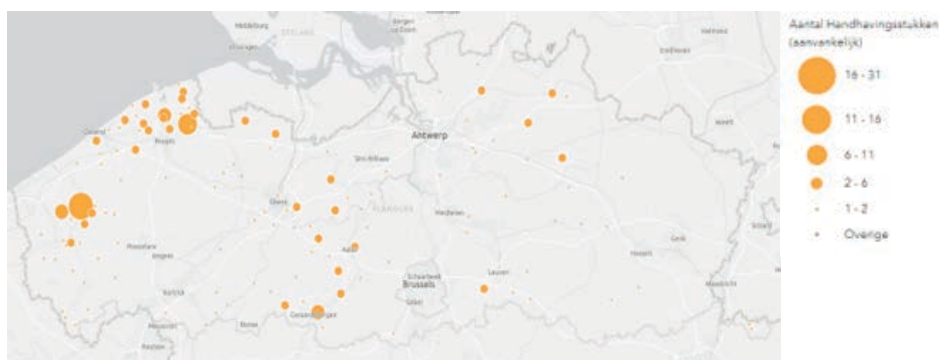

Figuur 17. Aantal dossiers gescheurd historisch permanent grasland per provincie (periode 2011-2022).

De meeste overtredingen in 2022 werden vastgesteld in de volgende gemeenten:

- Knokke-Heist, Damme (West-Vlaanderen)
- Destelbergen, Dendermonde, Geraardsbergen, Hamme, Lebbeke, Ninove, Aalst (Oost-Vlaanderen)
- Oud-Turnhout (Antwerpen).

Onderstaande figuur geeft een overzicht van de verspreiding van dossiers rond gescheurd historisch permanent grasland in de voorbije 10 jaar (figuur 18).

Figuur 18. Aantal dossiers gescheurd historisch permanent grasland per gemeente (periode 2012-2022).

4. Herstel van illegaal vernietigde natuur

4.1. Beschermden soorten

In 2022 werden 161 aanmaningen, verslagen van vaststelling en aanvankelijke PV's opgemaakt voor overtredingen op de regelgeving rond beschermde soorten (tabel 14).

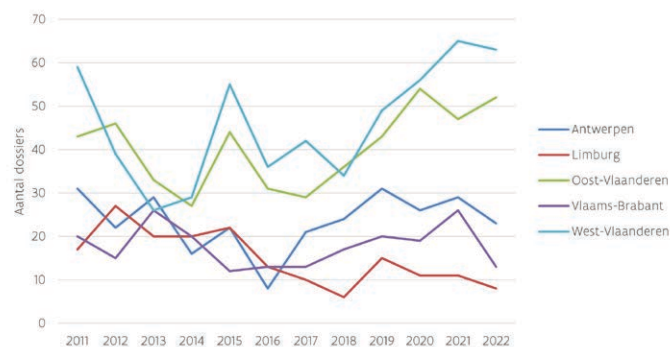
	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal aanmaningen	24	32	46	44	64
Aantal verslagen van vaststelling	0	1	0	1	1
Aantal PV's	100	132	124	139	96
Totaal aantal dossiers	124	165	170	184	161

Tabel 14. Aantal dossiers voor overtredingen op beschermde soorten (periode 2018-2022).

De meest voorkomende overtredingen op beschermde soorten zijn:

- Onder zich hebben, vervoeren, verhandelen of ruilen of het te koop of in ruil aanbieden
- Illegaal houden van vogels
- Vangen of doden met verboden middelen, installaties of methoden
- Doden, vangen, verstoren, plukken, ontwortelen
- Niet-conforme pootringen bij vogels
- Overtredingen op de voorschriften voor bestrijding van beschermde soorten

In de provincies Oost- en West-Vlaanderen worden de meeste overtredingen vastgesteld op de regelgeving rond beschermde soorten (figuur 19).

Figuur 19. Aantal dossiers overtredingen op de beschermingsbepalingen voor soorten per provincie (periode 2011-2022).

De meeste overtredingen in 2022 werden vastgesteld in de volgende gemeenten:

- Waasmunster, Aalst, Lebbeke (Oost-Vlaanderen)
- Brugge, Kemmel, Anzegem, Heestert, Hulste (West-Vlaanderen)
- Putte, Geel (Antwerpen)

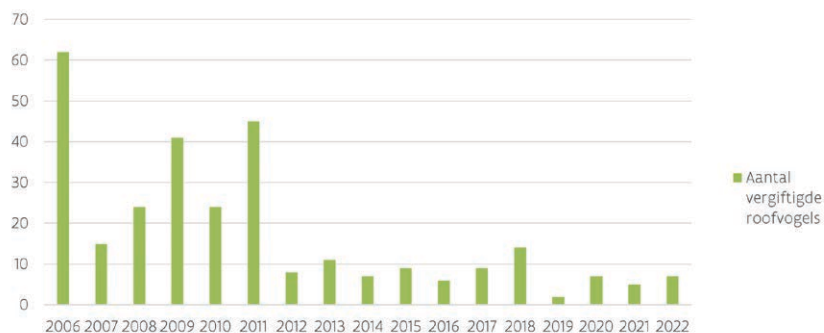
Toxicologisch onderzoek

Er werd in 2022 op 29 stalen of soorten toxicologisch onderzoek uitgevoerd (tabel 15). In 14 dossiers ging het om vergiftiging of gifstoffen. Voor 4 soorten was de doodsoorzaak afschot.

	2018	2019	2020	2021	2022
Roofvogels	20	11	13	15	12
Beschermde vogels	1	-	3	1	2
Beschermde zoogdieren	-	-	1	10	2
Jachtwildsoorten	1	1	2	10	1
Andere vogels	2	1	7	11	3
Eieren	1	-	1	-	-
Gif	-	-	4	4	3
Lokaas	1	2	7	10	5
Andere	2	-	1	2	1
Eindtotaal	28	15	39	63	29

Tabel 15. Aantal toxicologische onderzoeken (periode 2018-2022).

Om illegale praktijken met vergiftiging van roofvogels in de gaten te houden, heeft de Vlaamse overheid in 2006 meerdere roofvogelmeldpunten opgericht. Sindsdien wordt elke verdachte dood van een roofvogel onderzocht. Er werden in 2022 11 buizerds en 1 oehoe onderzocht. Het aantal vergiftigde dieren blijft na intensief handhaven laag (figuur 20). In 16% van alle autopsies op roofvogels was de doodsoorzaak afschot. Uit 58% bleek vergiftiging. De meest gebruikte gifstoffen zijn carbofuran en aldicarp.

Figuur 20. Aantal vergiftigde roofvogels (periode 2011-2022).

4.2. Jacht

In 2022 werden 63 aanmaningen, verslagen van vaststelling en aanvankelijke PV's opgemaakt voor jachtovertredingen (tabel 16).

	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal aanmaningen	57	34	43	56	28
Aantal verslagen van vaststelling	4	10	11	4	1
Aantal PV's	41	43	71	39	34
Totaal aantal dossiers	102	87	125	99	63

Tabel 16. Aantal dossiers voor jachtovertredingen (periode 2018-2022).

De meest voorkomende jachtovertredingen zijn:

- Jagen met verboden middelen
- Schending voorwaarden gebruik van kast- en kooivallen
- Bestrijding met verboden middelen
- Jagen op andermans grond
- Vervoeren of in de handel brengen van dood of levend wild
- Uitzetten van wild
- Jagen of bestrijden met niet toegelaten munitie
- Aanleggen van voederplaatsen waar het niet toegelaten is

In de provincies Oost- en West-Vlaanderen worden de meeste overtredingen vastgesteld op de jachtregelgeving (figuur 21).

Figuur 21. Aantal dossiers jachtovertredingen per provincie (periode 2011-2022).

De meeste overtredingen komen voor in de volgende gemeenten:

- Poperinge, Anzegem, Hooglede, Snellegem (West-Vlaanderen)
- Brakel, Oosterzele (Oost-Vlaanderen)
- Lille (Antwerpen)
- Alken, Riemst (Limburg)
- Tienen (Vlaams-Brabant)

Wanneer vastgesteld wordt dat kleinwild wordt uitgezet, verboden volgens het Jachtdecreet, kan Natuur en Bos conform artikel 23 van het Jachtvoorwaardenbesluit van 25 april 2014 de jacht op kleinwild sluiten in het werkingsgebied van een bepaalde wildbeheereenheid (WBE) of het jachtgebied van een onafhankelijke jachtrechthouder. In 2021 werd de jacht op kleinwild stilgelegd in 1 jachtrevier. In 2022 werd de jacht stilgelegd in 1 WBE.

4.3. Visserij

In 2022 werden 275 aanmaningen, verslagen van vaststelling en aanvankelijke PV's opgemaakt voor visserijovertradingen (tabel 17).

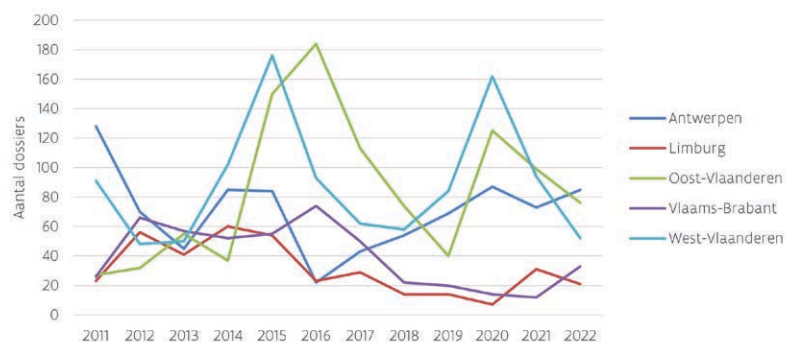
	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal aanmaningen	54	60	62	46	24
Aantal verslagen van vaststelling	2	122	332	264	246
Aantal PV's	171	53	11	9	5
Totaal aantal dossiers	227	235	405	319	275

Tabel 17. Aantal dossiers voor visserijovertradingen (periode 2018-2022).

De meest voorkomende visserijovertradingen zijn:

- Vissen zonder visverlof
- Vissen met verboden vistuigen
- Vissen buiten de toegestane tijden
- Vissen met meer hengels dan toegestaan
- Vissen op verboden plaatsen

In de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen worden de meeste overtradingen vastgesteld op de visserijregelgeving (figuur 22).

Figuur 22. Aantal dossiers visserijovertradingen per provincie (periode 2011-2022).

De meeste overtradingen in 2022 werden vastgesteld in de volgende gemeenten:

- Deinze, Geraardsbergen, Evergem, Gent (Oost-Vlaanderen)
- Aarschot (Vlaams-Brabant)
- Kerkhove (West-Vlaanderen)
- Turnhout, Minderhout, Mol (Antwerpen)
- Lommel (Limburg)

4.4. Stroperij

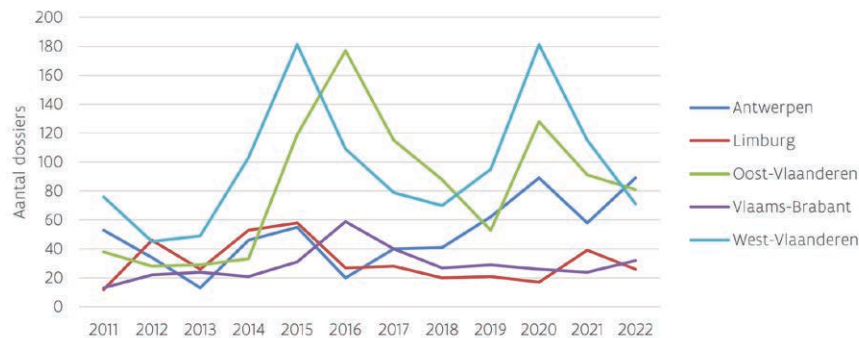
In 2022 werden 307 vaststellingen gedaan van stroperij (tabel 18). Onder stroperij wordt verstaan:

- Jagen zonder jachtverlof, jagen op andermans grond, jagen in gesloten tijd en jagen met verboden tuigen
- Vissen zonder visverlof, vissen in gesloten tijd en vissen met verboden tuigen
- Vangen en/of doden van beschermde diersoorten

	Type	2018	2019	2020	2021	2022
Jacht	Aanmaningen	3	4	4	9	5
Jacht	Verslag van vaststelling	-	1	2	1	-
Jacht	PV	33	31	47	28	24
Visserij	Aanmaning	7	11	24	10	9
Visserij	Verslag van vaststelling	1	102	310	223	220
Visserij	PV	159	53	7	6	4
Beschermde soorten	Aanmaning	3	1	5	5	6
Beschermde soorten	Verslag van vaststelling	-	-	1	4	-
Beschermde soorten	PV	47	61	51	52	39
Totaal		253	264	451	338	307

Tabel 18. Aantal handhavingdossiers voor stroperij (periode 2018-2022).

In de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen worden de meeste overtredingen rond stroperij vastgesteld (figuur 23).

Figuur 23. Aantal dossiers stroperij-overtredingen per provincie (periode 2011-2022).

De meeste overtredingen in 2022 werden vastgesteld in de volgende gemeenten:

- Antwerpen, Turnhout, Geel, Mechelen, Minderhout (Antwerpen)
- Geraardsbergen, Deinze, Gent (Oost-Vlaanderen)
- Aarschot (Vlaams-Brabant)
- Lommel (Limburg)

© Adobe Stock

5. Recreatie

In 2022 werden 228 aanmaningen, verslagen van vaststelling en aanvankelijke PV's opgemaakt voor overtredingen op de regels rond recreatie (tabel 19).

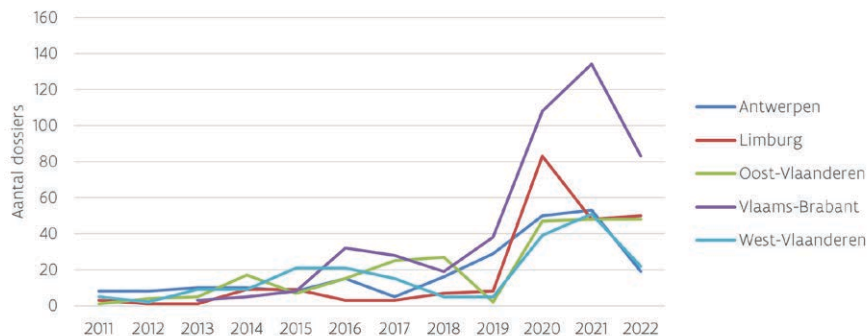
	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal aanmaningen	21	27	51	18	29
Aantal verslagen van vaststelling	54	63	279	314	192
Aantal PV's	3	8	5	11	7
Totaal aantal dossiers	78	98	335	343	228

Tabel 19. Aantal dossiers voor recreatieovertredingen (periode 2018-2022).

De meest voorkomende overtredingen zijn:

- Niet-aangelijnde honden
- Fietsers, mountainbikers en ruiters buiten de voor hen aangeduide paden
- Gemotoriseerd verkeer in bossen, natuurreservaten en terreinen met een natuurbeheerplan

In de provincies Vlaams-Brabant en Limburg worden de meeste overtredingen vastgesteld op de toegankelijkheidsregelgeving (figuur 24).

Figuur 24. Aantal dossiers recreatieovertredingen per provincie (periode 2011-2022).

De meeste overtredingen in 2022 werden vastgesteld in de volgende gemeenten:

- Hoeilaart, Tervuren, Halle, Sint-Genesius-Rode (Vlaams-Brabant)
- Genk, As, Hamont-Achel (Limburg)
- Kruibeke, Waasmunster, Aalst (Oost-Vlaanderen)

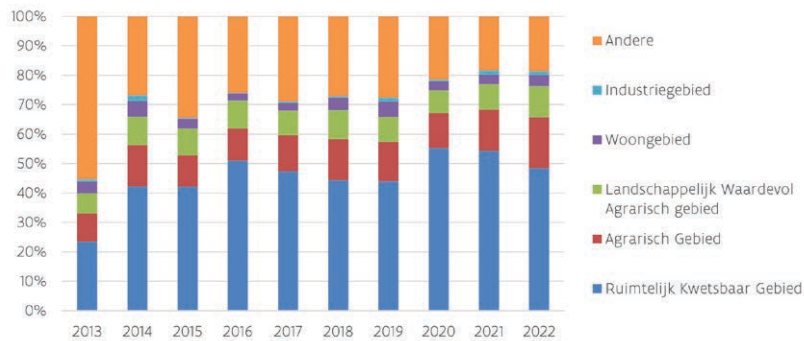
6. Geografische situering van overtredingen

6.1. Ruimtelijke bestemming

Het zwaartepunt van de handhaving door Natuur en Bos ligt zowel in 2022 (tabel 20) als in de voorgaande jaren (figuur 25) in ruimtelijk kwetsbaar gebied. De oorzaak van het groot aantal dossiers is enerzijds het feit dat het instandhouden van een ontbossing op zich een overtreding is en anderzijds door de vergunningsplicht voor vegetatiewijzigingen in ruimtelijk kwetsbaar gebied.

	Bos	Natuur	Soorten- bescherming	Afval	Jacht	Visserij	Andere	Totaal
Ruimtelijk kwetsbaar gebied	488	332	34	10	13	75	5	957
Landschappelijk waardevol agrarisch gebied	175	119	11	2	17	16	1	341
Landbouwgebied	79	107	5	3	7	7	13	211
Woongebied	57	2	9	0	2	4	0	74
Industriegebied	7	1	2	0	0	15	0	25
Andere	51	23	106	4	24	158	3	369
Totaal	857	584	167	19	63	275	12	1977

Tabel 20. Aantal dossiers per ruimtelijke bestemming in 2022.

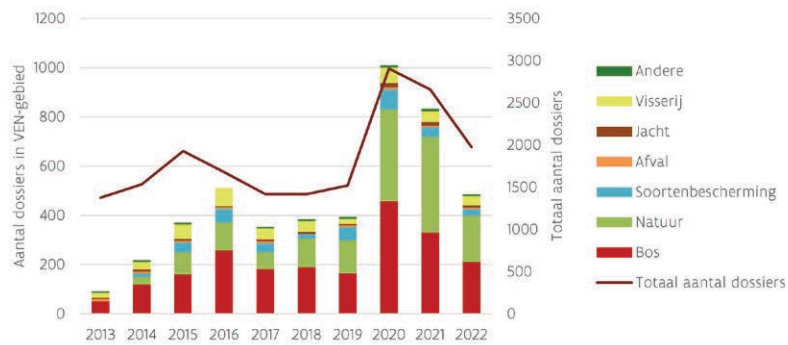

Figuur 25. Relatieve evolutie aantal dossiers per ruimtelijke bestemming (periode 2013-2022).

6.2. VEN-gebied

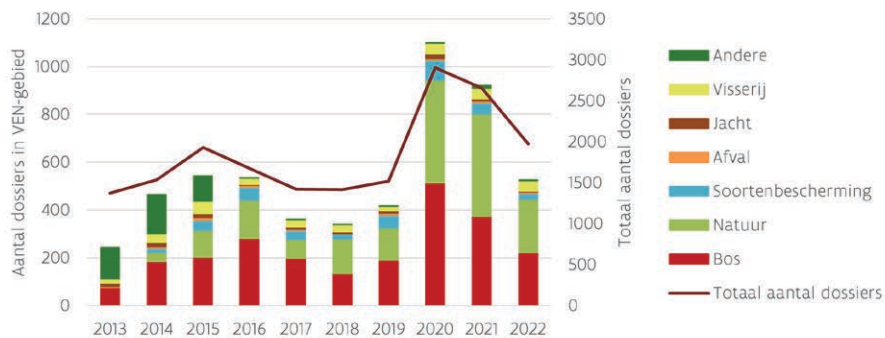
In 2022 werd 24% van de overtredingen vastgesteld in VEN-gebied (figuur 26). In 2021 lag 31% van de overtredingen in VEN-gebied. De oppervlakte VEN in Vlaanderen is 93.613 ha, 6,8% van de oppervlakte van Vlaanderen.

Figuur 26. Evolutie aantal dossiers in VEN-gebied in relatie tot het totaal aantal dossiers (periode 2013-2022).

6.3. Speciale beschermingszone

In 2022 werd 27% van de overtredingen vastgesteld in speciale beschermingszones (SBZ) (figuur 27). In 2021 lag 14% van de overtredingen in SBZ. De oppervlakte SBZ in Vlaanderen is 105.022 ha, 7,8% van de oppervlakte van Vlaanderen.

Figuur 27. Evolutie aantal dossiers in speciale beschermingszones in relatie tot het totaal aantal dossiers (periode 2013-2022).

Natuurreservaat De Westhoek – VEN-gebied © Yves Adams/Vilda

7. Samenwerking en overleg

Natuur en Bos hecht een groot belang aan een goede samenwerking met andere handhavingsactoren. Net omwille van de beperkte capaciteit van de natuurinspectie is samenwerking van cruciaal belang om tot een goed resultaat te komen.

De natuurinspectie overlegt regelmatig met de parketten, zowel over dossiers als over beleid. Daarnaast wordt op dossierbasis samengewerkt met andere overheidsdiensten (Departement Landbouw & Visserij, Onroerend Erfgoed, OVAM, VMM, VLM, CITES, omgevingsinspectie, FAVV,...), met gemeenten (meestal via de gemeentelijke milieudienst) en occasioneel met de collega's in de buurlanden.

Met de arrondissementscommissarissen werkt de natuurinspectie vooral samen rond dossiers waar het jachtrecht op bepaalde percelen door meerdere jagers wordt geclaimd. Jachtovertredingen worden aan de arrondissementscommissaris bezorgd in functie van het al dan niet intrekken van het jachtverlof.

In concrete dossiers werkt de natuurinspectie samen met de lokale of federale politie. Bij vele toezichts- en opsporingsdaden is samenwerking met de reguliere politiediensten noodzakelijk om de veiligheid van de natuurinspecteurs te garanderen bij potentieel gevaarlijke acties. Ook de politie zelf doet een beroep op de expertise van de natuurinspecteurs: in 2021 leverde de natuurinspectie in 38 dossiers technische bijstand aan de politiediensten. In 2022 gebeurde dat in 34 dossiers.

Binnen het beleidsdomein Omgeving wordt regelmatig overlegd tussen alle Vlaamse handhavingsentiteiten van het beleidsdomein Omgeving onder meer via de werkgroep omgevingshandhaving, waaronder Natuur en Bos, over de toepassing van het MHD en het nieuwe kaderdecreet Vlaamse handhaving. Deze werkgroep wordt voorgezeten door de afdeling Handhaving. Binnen deze werkgroep werd onder andere gewerkt aan voorstellen tot actualisering van het milieuhandhavingsdecreet en -besluit.

Boswachters en natuurinspecteurs voerden samen een twintigtal gecoördineerde acties uit op het terrein rond diverse thema's zoals loslopende honden, motorcross, wolf, hyacintenbloei,...

7.1. Toepassing van het protocol Natuur en Bos-departement Omgeving

Op basis van een protocol afgesloten tussen Natuur en Bos en het departement Omgeving is de natuurinspectie bevoegd om ontbossingen krachtens de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) vast te stellen.

In 2021 werden 64 PV's opgesteld wegens ontbossing op grond van de VCRO. Er werden 2 stakingsbevelen opgelegd op basis van de VCRO. In 2022 werden 76 PV's opgesteld en 2 stakingsbevelen.

© Agentschap voor Natuur en Bos

7.2. Overtreding van de randvoorwaarden in het gemeenschappelijk landbouwbeleid

Landbouwers die rechtstreekse inkomenssteun willen ontvangen, moeten bepaalde randvoorwaarden naleven voor het verkrijgen van die steun. Het voldoen aan die randvoorwaarden was eveneens gekend onder de naam cross compliance, nu beheerseisen. Enkele van die randvoorwaarden gaan over de naleving van de regels rond wijziging van vegetaties, de bescherming van vogels en het behoud van andere beschermde diersoorten.

Bij niet-naleving van de randvoorwaarden kan het Departement Landbouw en Visserij de rechtstreekse steun verlagen of zelfs volledig intrekken.

In 2021 heeft Natuur en Bos 160 processen-verbaal opgesteld tegen landbouwers wegens schending van bovengenoemde regels (tabel 21). In 2022 werden 113 dossiers doorgegeven aan het Departement Landbouw en Visserij.

	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal dossiers cross compliance	70	72	70	60	113
Aantal dossiers Natuurdecreet	161	229	323	356	302
Percentage overtredingen Natuurdecreet door landbouwers	43%	31%	22%	17%	37%
Aantal dossiers Natuurdecreet in landbouwgebied	68	64	135	160	120

Tabel 21. Aantal dossiers cross compliance (periode 2018-2022).

8. Sanctienering

8.1. Strafrechtelijke sanctienering

Vaststellingen van milieumisdrijven worden opgenomen in een proces-verbaal. Het proces-verbaal wordt bezorgd aan het parket voor verdere afhandeling. Het parket heeft de keuze om het dossier gerechtelijk verder af te handelen of om het dossier over te dragen aan de Afdeling Handhaving van het Departement Omgeving voor bestuurlijke afhandeling.

Meer dan de helft van de beslissingen van de parketten over de behandeling van processen-verbaal is onbekend bij Natuur en Bos (tabel 22). Daarnaast wordt gemiddeld 35% van de dossiers door het parket overgedragen aan de Afdeling Handhaving van het Departement Omgeving voor bestuurlijke afhandeling.

	2018		2019		2020		2021		2022	
In onderzoek	12	2%	14	2%	16	2%	14	2%	11	2%
Minnelijke schikking	4	1%	3	0%	8	1%	3	0%	0	0%
Naar beboetingsinstantie	302	39%	274	36%	296	34%	287	37%	229	32%
Naar rechtbank	26	3%	40	5%	46	5%	28	4%	22	3%
Seponering	53	7%	19	3%	39	4%	29	4%	33	5%
Onbekend	374	49%	406	54%	471	54%	409	53%	412	58%

Tabel 22. Resultaat behandeling van PV's door parketten (periode 2018-2022).

8.2. Bestuurlijke sanctienering

De gewestelijke beboetingsentiteit van de afdeling Handhaving van het departement Omgeving is bevoegd voor de bestuurlijke afhandeling van de processen-verbaal over milieumisdrijven die zij ontvangt van de parketten, en van de verslagen van vaststelling over milieu-inbreuken die zij rechtstreeks van de bevoegde toezichthoudende instanties ontvangt. Deze entiteit kan een bestuurlijke transactie voorstellen (vergelijkbaar met de minnelijke schikking van de parketten) of een bestuurlijke boete opleggen.

In 2021 heeft de bestuurlijke beboetingsentiteit 867 Natuur en Bos-dossiers behandeld, waarvan 240 PV's en 627 VV's. Er werden bestuurlijke boetes en transacties opgelegd voor een bedrag van 178.092 euro. Het gemiddelde sanctiebedrag bedroeg 205 euro.

In 2022 behandelde de bestuurlijke beboetingsentiteit 632 Natuur en Bos-dossiers, waarvan 204 PV's en 428 VV's. Er werden bestuurlijke boetes en transacties opgelegd voor een bedrag van 456.384 euro. Het gemiddelde sanctiebedrag bedroeg 722 euro.

Het percentage van dossiers waar een bestuurlijke sanctie werd opgelegd, is opvallend hoog en illustreert het succes van het bestuurlijke handhavingsspoor zoals dat met het milieuhandavingsdecreet werd ingevoerd.

8.3. Sanctieneringsgraad

Gezien het groot aantal dossiers waarvoor het resultaat van de gerechtelijke behandeling onbekend is, heeft het geen waarde om de gerechtelijke sanctieneringsgraad te berekenen.

De bestuurlijke sanctieneringsgraad is de som van het aantal bestuurlijke transacties en het aantal bestuurlijke boetes ten opzichte van het totaal aantal behandelde handhavingdossiers. De bestuurlijke sanctieneringsgraad ligt voor 2021 op 99%, voor 2022 op 96%.

9. Knelpunten

De handhaving vormt het sluitstuk van elk beleid. Dat vereist dat de regelgeving duidelijke regels omvat van wat mag en wat niet mag. Dat betekent ook dat regelgeving goed handhaafbaar moet zijn. Het is belangrijk dat, wanneer regelgeving wordt ontwikkeld om een bepaald maatschappelijk probleem aan te pakken, er vooraf voldoende aandacht wordt besteed aan de vraag of die wetgeving ook efficiënt kan worden gecontroleerd en/of gehandhaafd. Natuur en Bos beschikt over een procedure waarbij regelgevende voorstellen door de natuurinspectie worden beoordeeld op hun handhaafbaarheid.

Naast een dergelijke toets vooraf, is het ook nuttig om - gaandeweg - knelpunten rond de handhaafbaarheid van regelgeving te detecteren.

Het hieronder weergegeven, niet-limitatieve overzicht van knelpunten in de handhaving van de milieubeheerwetgeving is gebaseerd op de praktijkervaring van de handhavers "in het veld".

Knelpunt	Beschrijving
Natuurdecreet/ Regeling bescherming vegetaties	<p>Bescherming van historisch permanente graslanden (HPG)</p> <p>Een efficiënte handhaving van de diverse beschermingsbepalingen rond historisch permanente graslanden blijft moeilijk.</p> <p>De Vlaamse Regering heeft weliswaar op 27 november 2015 een besluit goedgekeurd waardoor de kaarten van de HPG in de landbouwstreek De Polders definitief werden vastgesteld, op grond waarvan een deel van de poldergraslanden beschermd werd op basis van de geldende natuurregelgeving, terwijl een ander deel beschermd werd op basis van de landbouwregelgeving (ecologisch kwetsbaar blijvend grasland of EKBG).</p> <p>De handhaving van de beschermingsbepalingen voor de poldergraslanden wordt hierdoor een stuk gemakkelijker omdat niet langer gebruik moet worden gemaakt van indirect bewijs omdat de te beschermen HPG op kaart zijn aangewezen.</p> <p>Voor HPG gelegen buiten de landbouwstreek De Polders blijft handhaving een uitdaging omdat gebruik moet worden gemaakt van allerhande middelen om het indirect bewijs te leveren dat een perceel effectief als HPG moet worden beschouwd.</p> <p>Het is dikwijls zeer moeilijk te bewijzen dat aan alle elementen uit de definitie van HPG in het natuurdecreet cumulatief is voldaan. De graslanden werden immers vaak volledig omgeploegd zodat het niet langer mogelijk is om de historische aanwezigheid van poelen, grachten, uitgesproken microreliëf en/of soortenrijke vegetatie aan te tonen. Luchtfoto's en andere bewijselementen zijn meestal ontoereikend.</p> <p>Stand van zaken:</p> <p>Natuur en Bos werkt samen met het departement Landbouw en Visserij om de landbouwers via het landbouwloket te informeren of hun graslanden mogelijk het HPG-status hebben.</p> <p>De informatieve kaart beschermde graslanden volgens het natuurdecreet wordt geïntegreerd in het e-loket landbouw van het departement Landbouw en Visserij, waarbij bij het invullen van de verzamelaanvraag automatisch een knipperlicht brandt wanneer men beschermde graslanden wil wijzigen. De kaart wordt in de loop van 2024 geïntegreerd in het loket.</p> <p>Deze sensibilisering kan leiden tot een betere naleving van de regels over de HPG.</p>

Knelpunt	Beschrijving
Soortenbesluit	<p>Aandachtspunt - Leefgebieden van Europees beschermde soorten</p> <p>Het natuurdecreet definieert het leefgebied van een soort als een door specifieke abiotische en biotische elementen bepaald natuurlijk milieu waarin de soort tijdens een van de fasen van zijn biologische cyclus leeft. Daartoe behoren ook de woongebieden van een vogelsoort, meer bepaald: de rustplaatsen in de trekzones, de voortplantings-, broed- en foerageergebieden en de rui- en overwinteringsgebieden.</p> <p>Artikel 14 van het Soortenbesluit verbiedt om de nesten van beschermde vogelsoorten of de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van andere beschermde diersoorten dan vogels opzettelijk te vernielen, te beschadigen of weg te nemen, maar het is evident dat vele handelingen in dit verband niet opzettelijk gebeuren, en waar er wel opzet in het spel is, is dat bijna nooit te bewijzen.</p> <p>De regeling bescherming vegetaties kan in sommige gevallen soelaas bieden, met name door een principieel verbod of een vergunningsplicht in te stellen voor wijzigingen van vegetatie en/of KLE's in bepaalde groene bestemmingsgebieden, waardoor leefgebieden van bepaalde soorten beschermd kunnen blijven.</p> <p>Maar bescherming van leefgebieden op basis van de regeling bescherming vegetaties is niet altijd mogelijk. Zo is er het geval van de grauwe klauwier waarvan het leefgebied een combinatie is van broedplaats (KLE met bramen) en foerageergebied (vegetatie met grote insecten zoals bepaalde graslanden, ruigtes, (randen van) poelen. In Limburg (Voerstreek, NO-Limburg) zijn de afgelopen jaren verschillende graslanden omgeploegd binnen het leefgebied van de grauwe klauwier. Omdat een aantal graslanden niet onderworpen is aan de natuurvergunningsplicht, ook al zijn ze gelegen in Vogelrichtlijngebied of Habitatrichtlijngebied, of omdat er een moeilijke bewijslast is dat het om een HPG gaat waarbij steeds moet bewezen worden dat een grasland soortenrijk is, is handhaving niet altijd mogelijk.</p> <p>Om een betere bescherming van leefgebieden van beschermde Europese soorten te kunnen garanderen, zijn een wijziging van de regelgeving en een afwegingskader voor handhaving noodzakelijk.</p>
Soortenbesluit	<p>Moeilijk handhaafbare regelgeving rond bermen</p> <p>De regelgeving rond het beheer van bermen is opgenomen in 4 verschillende documenten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bermbesluit 2. Omzendbrief Bermbesluit 3. Code goede natuurpraktijk en KLE 4. Typebestek 250 <p>Dit zorgt voor een onoverzichtelijke verzameling van bepalingen (met een reeks afwijkingen die niet sluitend gedefinieerd zijn) rond het beheer van bermen. Daarnaast bestaat er geen data-laag van bermen in Vlaanderen en ontbreekt een overzicht van de beheerders van bermen. Bij het vaststellen van overtredingen op het Bermbesluit wordt door de mogelijke beheerders vaak naar elkaar verwezen waardoor het vaststellen van de effectieve overtreder niet eenvoudig is. De combinatie van deze elementen zorgt ervoor dat handhaven op het bermbesluit niet evident is.</p>

Knelpunt	Beschrijving
Kleine landschapselementen	<p>Toenemende lengte aan illegaal verdwenen kleine landschapselementen in handhavingdossiers</p> <p>De lengte van illegaal verdwenen bomenrijen, hagen en houtkanten neemt toe. Deze toename is onlosmakelijk verbonden met het toenemend aantal handhavingdossiers rond dit thema. Een opvallende stijging is zichtbaar in 2020 en 2021, de covidperiode. In deze periode waren er veel meer wandelaars die mee een oogje in het zeil hielden.</p> <p>Deze vaststelling doet vermoeden dat slechts een gedeelte van de illegaal verdwenen kleine landschapselementen wordt vastgesteld in 'normale' omstandigheden.</p> <p>De monitoring van de kleine landschapselementen gebeurt zeer verspreid, met grote tussenpozen of helemaal niet. Er is nood aan een gebiedsdekkende inventaris van kleine landschapselementen en samenwerking tussen alle entiteiten van de Vlaamse overheid en daarbuiten die werken rond kleine landschapselementen.</p> <p>Op basis van een gebiedsdekkende inventaris kan werk gemaakt worden van een early warning systeem voor het verwijderen van kleine landschapselementen.</p>
Ontbreken van resultaten van dossiers	<p>Gebrek aan resultaten van de gerechtelijke behandeling van handhavingdossiers zorgt voor een blinde vlek in de evaluatie van het handhavingbeleid</p> <p>Van 58% (anno 2022) van de dossiers die gerechtelijk behandeld worden, is niet bekend wat het uiteindelijke resultaat is. Er is geen structurele doorstroom van deze informatie vanuit de parketten naar de natuurinspectie.</p> <p>Daarnaast wordt bijvoorbeeld voor 2021 aangegeven dat 287 PV's werden bezorgd aan de beboetingsinstantie voor bestuurlijke afhandeling, terwijl de beboetingsinstantie een instroom rapporteert van 240 behandelde PV's.</p> <p>Er is met andere woorden geen zicht op hoe de dossiers behandeld worden, of ze behandeld worden, en wat het uiteindelijke resultaat is. Een beleidsevaluatie op basis van deze gegevens is niet mogelijk, wat leidt tot blind varen voor wat het gerechtelijk spoor betreft.</p>
Toegang tot noodzakelijke informatie ontbreekt	<p>Gebrek aan toegang tot noodzakelijke informatie zorgt voor gevaarlijke situaties of leidt tot niet handhaven</p> <p>Helaas worden bij de huiszoekingen die de natuurinspectie uitvoert in overleg met het parket al te vaak legale en illegale wapens aangetroffen. Voor de veiligheid van de inspecteurs en van de bewoners van de locatie waar een huiszoeking gebeurt, is het noodzakelijk om minstens te weten of er legale wapens in huis zijn en of er bij de bewoners precedenten zijn van (gewapend) geweld. De natuurinspectie heeft geen toegang tot deze informatie.</p> <p>Een andere soort informatie waar de natuurinspectie geen toegang tot heeft of krijgt, zijn de buitenlandse nummerplaten. Waarom is dit belangrijk? Voor bepaalde overtredingen, voornamelijk van de visserijregelgeving, is een groot deel van de overtreders van buitenlandse origine. De identificatie van deze overtreders verloopt vaak moeizaam en leidt in veel situaties niet tot een resultaat. Identificatie op basis van de nummerplaat waarmee de overtreder rijdt, zou voor een groot deel van deze dossiers een oplossing bieden.</p>

Knelpunt	Beschrijving
	<p>Een aanvraag voor het verkrijgen van toegang wordt afgewezen op basis van het feit dat de natuurinspectie geen bevoegde dienst is conform de wet van 30 juli 2018 (betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens). Op basis van deze wet mag deze verwerking (met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen en betreffende het vrije verkeer van die gegevens) enkel door de bevoegde autoriteiten (politie en douane) behandeld worden.</p> <p>Het ontbreken van de Vlaamse inspectiediensten als bevoegde diensten in de definities van deze wet zorgt ook bij andere inspectiediensten voor het ontzeggen van toegang tot noodzakelijke informatie.</p>
<p>Conflicten regelgeving, advisering en vergunningen binnen het beleidsdomein</p>	<p>Conflicten in regelgeving, advisering en vergunningen zorgen voor frustratie en het in twijfel trekken van opgelegde herstelmaatregelen</p> <p>De regelgeving binnen het beleidsdomein is niet altijd op elkaar afgestemd. Dat zorgt voor conflicten tussen vergunningen, adviezen en handavingsdossiers.</p> <p>De advisering van onroerend erfgoed is in bepaalde dossiers in strijd met de milieubeheerregelgeving. Het gaat van kleinere ingrepen zoals het plaatsen van prikkeldraad in bos tot het niet (op dezelfde plaats) heraanplanten van een illegale ontbossing en kleine landschapselementen in open landschap.</p> <p>Het opleggen van herstel in de oorspronkelijke toestand botst in specifieke visiegebieden ook met de doelstellingen rond natuur. In een visiegebied voor de bruine kiekendief wordt gestreefd naar een open landschap als foerageergebied. Wanneer een bos of kleine landschapselementen daar illegaal verdwijnen, is herstel op een andere plaats meer aangewezen op basis van de doelstellingen van het visiegebied natuur wat conflicteert met herstel in de oorspronkelijke toestand.</p> <p>De doorstroming van handhaving naar vergunningverlening op niveau van dossiers is goed georganiseerd. De inspecteurs zijn op de hoogte van de plaatsen waar er een vergunning uitgereikt wordt en de adviseurs zijn op de hoogte van de plaatsen waar handavingsdossiers opgemaakt worden. Echter op niveau van afstemming tussen het handavingsbeleid en het vergunningenbeleid kan het beter. Een eerste stap in de afstemming tussen het handavingsbeleid en het vergunningenbeleid werd gezet voor de kleine landschapselementen.</p> <p>Gericht overleg en juridische advisering rond de behandeling van deze dossiers kunnen een oplossing bieden.</p>

10. Bijlagen

Bijlage 1: Contactgegevens natuurinspectie

Contactgegevens regio	Leidinggevende
Agentschap voor Natuur en Bos - Natuurinspectie Midden-Vlaanderen (Provincie Antwerpen en arrondissement Halle –Vilvoorde) Gebouw Anna Bijns Lange Kievitstraat 111/113 bus 63 2018 Antwerpen Tel: 03 224 62 48 natuurinspectie.middenvlaanderen.anb@vlaanderen.be	Bert Vandebosch Teamverantwoordelijke tel: 03 224 62 48 bert.vandebosch@vlaanderen.be
Agentschap voor Natuur en Bos - Natuurinspectie Oost (provincie Limburg en arrondissement Leuven) Koningin Astridlaan 50 bus 5 3500 Hasselt Tel: 011 74 25 03 natuurinspectie.oost.anb@vlaanderen.be	Katleen Dethier Teamverantwoordelijke tel: 011 74 25 03 katleen.dethier@vlaanderen.be
Agentschap voor Natuur en Bos - Natuurinspectie West (provincie Oost- en West-Vlaanderen) Jacob van Maerlantgebouw Koning Albert I-laan 1/2 bus 74 8200 Brugge Tel: 050 24 77 95 Tel: 0499 94 93 77 (buiten kantooruren) natuurinspectie.west.anb@vlaanderen.be	Sven Vrielynck Teamverantwoordelijke tel: 050 24 77 95 sven.vrielynck@vlaanderen.be
Agentschap voor Natuur en Bos - Natuurinspectie Centrale Diensten Havenlaan 88 bus 75 1000 Brussel Tel: 02 553 75 38	Sarah Roggeman Diensthoofd GSM: 0486 34 26 15 sarah.roggeman@vlaanderen.be

Bijlage 2. Overzicht van meest overtreden wetsartikelen bij de opmaak van processen-verbaal (10 of meer PV's)

Eén PV kan meerdere wetsartikelen bevatten. De gegevens in dit overzicht kunnen niet bij elkaar opgeteld worden.

Nr.	Wet, decreet of besluitregio	Artikel	Thema	Aantal PV's
1	Natuurdecreet	Art. 14	Zorgplicht	160
2	Natuurdecreet	Art. 13	Wijziging van vegetatie of KLE zonder natuurvergunning	152
3	Bosdecreet	Art. 96	Wijzigingen en beschadigingen bosbodem	134
4	Vegetatiebesluit (Natuurbesluit)	Art. 8	Vegetatiewijziging zonder vergunning	131
5	Bosdecreet	Art. 97	Diverse beschermingsbepalingen	122
6	Bosdecreet	Art. 90bis	Ontbossing	106
7	Soortenbesluit	Art. 12	Bezit, vervoer en handel van specimens van beschermde soorten	105
8	Soortenbesluit	Art. 16	Verboden middelen	101
9	Soortenbesluit	Art. 41	Ringverplichting voor in gevangenschap geboren vogels	100
10	Soortenbesluit	Art. 10	Doden of vangen beschermde dieren, vernielen beschermde plantensoorten	94
11	Bosdecreet	Art. 81	Kappen zonder machtiging	74
12	VCRO	Art. 4	Ontbossing	72
13	Soortenbesluit	Art. 9	Welke soorten zijn beschermd	64
14	Vegetatiebesluit (Natuurbesluit)	Art. 7	Wijziging van bepaalde vegetaties en KLE's is verboden	58
15	Jachtdecreet	Art. 19	Verboden tuigen en middelen	55
16	Bosdecreet	art. 90	Vervreemding zonder machtiging/wijziging fysische toestand	51
17	Natuurdecreet	Art. 25	Diverse beschermingsbepalingen in GEN/GENO	50
18	Natuurdecreet	Art. 12nonies	Verbod gemotoriseerd verkeer in bossen en natuurterreinen	49
19	Natuurdecreet	Art. 12septies	Toegankelijkheid	48
20	Soortenbesluit	Art. 42	Ringnormen voor in gevangenschap geboren vogels	47
21	Soortenbesluit	Bijlage 2	Verboden middelen	42
22	Natuurdecreet	Art. 51	Soortenbescherming	36
23	Materialendecreet	Art. 12	Afval	29
24	Soortenbesluit	Art. 44	Gebruik van vogelringen van een bepaald jaar beperkt tot het jaar van geboorte; ringen enkel voor persoonlijk gebruik	28
25	Natuurdecreet	Art. 35	Verbodsbeperkingen in natuurreservaten	25
26	Natuurdecreet,	Art. 36ter	Instandhoudingsdoelstellingen SBZ	18
27	Bosdecreet	Art. 99	Vuur maken in en rond bossen	15

Nr.	Wet, decreet of besluitregio	Artikel	Thema	Aantal PV's
28	Jachtvoorwaardenbesluit	Art. 13	Gebruik van kast- of kooivallen	15
29	Pootringenbesluit	Art. 2	Normen pootringen	15
30	Jachtdecreet,	Art. 29	Uitzetten van wild	14
31	Soortenbesluit	Bijlage 3	Bestrijdbare soorten	13
32	Soortenbesluit	Art. 14	Nesten, rustplaatsen en voortplantingsplaatsen	12
33	Soortenbesluit	Art. 43	Vogelringen worden enkel afgeleverd door erkende vogelhouderverenigingen	12
34	Jachtdecreet	Art. 7	Jagen op andermans grond	11
35	Jachtvoorwaardenbesluit	Art. 11	Verboden middelen	11
36	Bosdecreet	Art. 95	Onrechtmatig toe-eigenen van openbare bossen	10

Bijlage 3. Handhavingsprioriteiten

IV. PRIORITEITEN MILIEUBEHEER

A. Gebiedsbescherming

Misdrijven begaan in volgende prioritair te beschermen gebieden:

- Ruimtelijke kwetsbare gebieden zoals bedoeld in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO)
- Gebieden waarvoor Vlaanderen een internationale verantwoordelijkheid draagt (Vogelrichtlijn-, Habitatrichtlijn- of Ramsargebied)
- Natuurreservaten
- Gebieden die beschermd worden overeenkomstig het duinendecreet (de bescherming van deze gebieden impliceert o.a. het handhaven van een absoluut bouwverbod in de daartoe aangewezen percelen van de zeeduinen en het voor het duingebied belangrijke landbouwgebied)

B. Soortenbescherming (flora en fauna)

Misdrijven begaan tegen volgende prioritair te beschermen soorten:

- Soorten vermeld in bijlagen II, III en IV van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende natuurbehoud en natuurlijk milieu
- Illegale handel in en grootschalige vangst van beschermde vogelsoorten
- Doden van beschermde roofvogels en andere beschermde roofdieren, onder meer door gebruik te maken van gif, klemmen of het uitgraven van burchten

C. Natuurbehoud

Overtredingen van de regelgeving waardoor natuur effectief verdwijnt of wordt aangetast zoals illegale vegetatiewijziging, wijziging van reliëf en waterhuishouding met verdwijnen of aantasting van natuur en kleine landschapselementen tot gevolg.

D. Bosmisdrijven

- Illegale ontbossingen
- Onrechtmatige toe-eigening van openbaar bos
- Andere schendingen waardoor aan het bospatrimonium in het Vlaams Gewest een reële schade werd toegebracht, rekening houdend met de ernst en het belang van de zaak die in elk proces-verbaal zal worden toegelicht

E. Jacht

- Georganiseerde stroperij

Bijlage 4: Meten van effecten van inspectieactiviteiten

Gebruik van effectindicator

'Performance Measurement' of prestatie meting van inspectiediensten heeft de laatste tijd sterk aan belang gewonnen. Diverse instanties, o.a. de OESO, hebben hierover in de afgelopen jaren rapporten gepubliceerd.

Er wordt hierbij vooral aandacht besteed aan de effectiviteit van inspectieactiviteiten: in welke mate draagt een inspectiedienst bij aan het bereiken van beleidsdoelstellingen, zoals een betere lucht- of waterkwaliteit?

Om dit te kunnen meten moet gebruik worden gemaakt van outcome-indicatoren (effectindicatoren). Hierbij rijst het probleem dat het aandeel van het effect van handhaving op het bereiken van de beleidsdoelstelling dikwijls moeilijk kan worden gemeten, omdat ook andere factoren (met dikwijls een grotere impact) een effect hebben op de evolutie van het gestelde beleidsdoel. Zo kan een verandering in natuurkwaliteit en -kwantiteit deels een gevolg zijn van handhaving, maar ook van investeringen in aankoop en beheer van terreinen, specifiek natuur- en milieubeleid, gewijzigd landgebruik, klimaatverandering, enzovoort.

De literatuur beveelt dan ook aan om bij voorkeur zogenaamde 'intermediate outcome-indicatoren' (IOI) te ontwikkelen waarmee veranderingen in kennis en gedrag van de gereguleerde worden gemeten. In tegenstelling tot 'final outcome-indicatoren' die de verbetering van milieukwaliteit als ultiem resultaat van handhavingsactiviteiten pogen te meten, is het in regel haalbaarder om IOI's te ontwikkelen.

Bovendien moet er voldoende relevante data beschikbaar zijn om geschikte indicatoren te ontwikkelen.

Ook is het gepast om de nodige bescheidenheid aan de dag te leggen bij het ontwikkelen van indicatoren: de meeste indicatoren hebben immers elk hun specifieke tekortkomingen.

In dit rapport is momenteel al cijfermateriaal voorhanden om een aantal uit de literatuur bekende IOI te ontwikkelen:

1) Indicator '**nalevingsgraad**':

- aantal geverbaliseerde en aangemaande vissers versus aantal gecontroleerde vissers
- aantal geverbaliseerde en aangemaande jagers versus aantal gecontroleerde jagers

2) Indicator '**herstelgraad**': aantal uitgevoerde herstelmaatregelen versus aantal opgelegde herstelmaatregelen. Bij niet-uitvoering kan de natuurinspectie opnieuw verbaliseren en een bestuurlijke dwangsom kan opleggen.

3) Indicator '**sanctioneringsgraad**': deze indicator zet het aantal opgelegde sancties af tegen het aantal vastgestelde overtredingen.

- Bestuurlijke sanctioneringsgraad: dit cijfer wordt verkregen door de som van het aantal bestuurlijke transacties en het aantal bestuurlijke boetes af te zetten tegen het totaal aantal door de bestuurlijke beboetingsentiteit behandelde Natuur en Bos-dossiers.
- Gerechtelijke sanctioneringsgraad: dit cijfer wordt verkregen door het aantal minnelijke schikkingen en het aantal verwijzingen naar de rechtbank af te zetten tegen het totaal aantal dossiers minus de naar de bestuurlijke beboetingsentiteit doorgestuurde dossiers en minus de dossiers met onbekend resultaat. Gelet op het grote aantal dossiers waar de beslissing van het parket onbekend is (meer dan een derde van alle dossiers) en de mogelijkheid dat niet alle verwijzingen naar de rechtbank ook tot een veroordeling leiden, moet deze indicator met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

4) Indicator '**aantal meldingen**': de evolutie van het aantal meldingen dient als surrogaat-maatstaf voor naleefgedrag. Het nadeel van deze indicator is echter dat de evolutie in aantal meldingen ook andere oorzaken kan hebben dan een veranderd naleefgedrag, bijvoorbeeld een betere kennis van het bestaan van de natuurinspectie of een grotere gevoeligheid bij de burger over bepaalde als overtreding gepercipieerde activiteiten (denk aan jachtmeldingen). Daarom is dit voor Natuur en Bos geen goede outcome-indicator.

De literatuur vermeldt ook de **recidivismegraad** als een mogelijk nuttige IOI. Deze indicator geeft het percentage gesanctioneerden of overtreeders weer die binnen een bepaalde termijn opnieuw gesanctioneerd worden of in overtreding worden bevonden voor eenzelfde of analoge overtreding. Voor Natuur en Bos levert deze indicator geen meerwaarde op om het effect van inspectieactiviteiten te meten.

De waarde van goed ontwikkelde indicatoren zal pas na enkele jaren tot uiting komen: het absolute cijfer is immers minder van belang dan de evolutie ervan doorheen de jaren.

Bijlage 5: Gebruikte afkortingen

Thema	Aantal PV's
BVR	Besluit van de Vlaamse Regering
HPG	Historisch Permanent Grasland
IOI	Intermediate Outcome Indicator
Jachtvoorwaarden-besluit	BVR van 30 mei 2008 houdende vaststelling van de voorwaarden waaronder de jacht kan worden uitgeoefend
KLE	Klein Landschapselement
Maatregelenbesluit	BVR van 21 oktober 2003 houdende maatregelen ter uitvoering van het gebiedsgericht natuurbeleid
MHD	Het Milieuhandhavingsdecreet (titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid)
MHB	Het milieuhandhavingsbesluit (Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid)
OE	Agentschap Onroerend erfgoed
OGP	Officier van Gerechtelijke Politie
OVAM	Openbare Vlaamse afvalstoffenmaatschappij
PV	Proces-verbaal
RKG	Ruimtelijk Kwetsbaar Gebied zoals gedefinieerd in de VCRO
SBZ	Speciale Beschermingszone – vogelrichtlijngebied of habitatrichtlijngebied, aangewezen in toepassing van de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn
Soortenbesluit	BVR van 15 mei 2009 met betrekking tot de soortenbescherming en soortenbeheer
Toegankelijkheidsbesluit	BVR van 5 december 2008 betreffende de toegankelijkheid van de bossen en de natuurrezervaten
Regeling bescherming vegetaties	BVR van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu
Visserijbesluit	BVR van 1 februari 2013 tot uitvoering van de wet van 1 juli 1954 op de riviervisserij
VCRO	Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
VTE	Voltijds Equivalent
VV	Verslag van vaststelling